

LAJTA ERIKA

A születés kegyelme

(DRÁMA - „HEROIKUS ROMÁNC”)

Szereplők:

ZAYK ANNA
KARACSI ATTILA
ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT
ELSŐ DETEKTÍV
MÁSODIK DETEKTÍV
JÁNOS
IMRE
PÉTER

EMBEREK A VONATON, KALAUZ
EGYETEMI HALLGATÓK

Történik: 1956 decemberében Magyarországon, illetve 1957-ben, Franciaországban

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Az osztrák határ (a „szabad világ”) felé robog a vonat. Zsúfolásig tele van szegényesen öltözött, bőröndökkel, batyukkal felszerelkezett utasokkal, akik most, hogy a szovjetek leverték a forradalmat, az utolsó percekben még el akarják hagyni Magyarországot – elterjedt ugyanis a hír, hogy hamarosan újra lezárják a határokat: újra leereszkedik a Nyugatot és a Keletet egymástól elválasztó vasfüggöny.

ZAYK ANNA *(átfúrva magát a tömegben tüntetően megáll egy, a vagon egyik szélső ülésére lekuporodott, jóképű fiatalember előtt)* Mi egész szép szerelmespár lennénk!
KARACSI ATTILA *(értetlenül néz a prémgalléros, galambszürke kabátot viselő, magas, karcsú lányra)* Micsoda?
ZAYK ANNA *(lassan, tagoltan)* Mondom, mi ketten egész szép szerelmespár lennénk...

Leveszi piros svájci sapkáját. Ezzel nemcsak az arca válik jobban láthatóvá, hanem aláhullik gyönyörű, vállig érő bronzvörös haja.

KARACSI ATTILA Szép hajad van. Szeretem a vörös hajú nőket. Temperamentumosabbak, mint a barnák vagy a szőkék.

ZAYK ANNA Nem vagyok valódi vörös. Festem a hajamat. Pont azért, amit mondasz. Mert a vörös olyan vadító, olyan démonhoz illő. Megőrjíti a férfiakat. Amerikában a legnagyobb sztár, Rita Hayworth is vörös. Festett vörös... Persze itt, Magyarországon egy árva filmjét se mutatták be. Pedig vele, „a botrányosan erotikus” Rita Hayworth-szel aztán igazán jól lehetne illusztrálni azt a tételt, hogy a szexualitás a hanyatló Nyugat ópiuma.

KARACSI ATTILA *(csalódottan)* Szóval festett a hajad?

ZAYK ANNA Festett. Már mondtam. De hidd el, hogy egy nő, aki vörösre festi a haját, általában sokkal belevalóbb, mint egy eredeti vörös. Ha valaki természetes vörös, az ugyebár csak véletlen. Születési adottság. Nem is feltétlenül nagy öröm, mert az igazi vörösöket kiskorukban halálra csúfolják, aztán meg szinte mind szepölősek, mint a pulykatojás. Úgyhogy én a magam részéről nem is szeretnék igazi vörös lenni... Egy festett vörös nő viszont más kategória. Ha egy nő veszi a fáradságot, hogy fodrászhoz járjon, rááldoz a frizurájára nem is kevés pénzt, no az a nő már érdemes a figyelemre. Tanácsom tehát: természetes vörös nőkkel ne nagyon kezdjél. Specializáld magad inkább a festett vörösökre.

KARACSI ATTILA *(elneveti magát)* Meggyőztél! Specializálok magam. Ha nem bánod, egészen konkrétan rád. Mi is a neved?

ZAYK ANNA Anna. Zayk Anna.

Kezet nyújt a fiúnak. Az felemelkedik egy kicsit az ülésről, és szintén bemutatkozik.

KARACSI ATTILA Én pedig Karacsi Attila vagyok.

ZAYK ANNA *(évődő hangon)* No, idefigyelj, kedves Karacsi Attila! Hadd hívjam fel a szíves figyelmet, hogy ha minden igaz, akkor néhány órán, vagy ha továbbra is olyan csigatempóban döcögünk, mint most, akkor néhány napon belül meg fogsz érkezni a művelt Nyugatra, ahol is elképzelhetetlen, hogy egy férfi úgy társalogjon egy nővel, hogy ő ül, a nő meg áll. Ilyen modortalanság itt, nálunk, a béketáborban még elment, sőt... Női egyenjogúság vagy mifene néven futott. De Nyugaton...?! Nyugaton a nők nők. Tisztelet jár ki nekik. Ehhez majd hozzá kell szoknod.

KARACSI ATTILA *(a fejéhez kap)* Igazad van! Annyi ideig kellett titkolnom, hogy volt gyerekszobám, hogy néha már magam is elfelejtem... Gyere, Anna! Gyere, ülj le! Átadom neked a helyem.

ZAYK ANNA Ugyan! Ne ess át mindjárt a ló túloldalára! Egyelőre még a keleti blokkban vagyunk, úgyhogy én megelégszem azzal, ha szorítasz nekem magad mellett egy kis helyet. Mégsem állhatok az osztrák határig!

KARACSI ATTILA (*udvariasan odaszól a mellette ülő utastársainak*) Ha megkérhetem, legyen kedvesek és csússzanak egy kicsit odébb. Más is le szeretne ülni.

EGY IDŐSEBB, REKEDTES HANGÚ FÉRFIUTAS Jó vicc! Hova csússzak? Már így is hárman szorongunk egy kétszemélyes ülésen.

EGY UGYANCSAK IDŐSEBB NŐUTAS, AZ ELŐBBI FÉRFI FELESÉGE Én se tudok jobban összehúzódkodni nagykabátban, egymásra felvett hatvanhét hacukában, ennyi csomaggal az ölemben... Álljon fel maga, fiatalember, ha annyira a szívéen viseli, hogy leülhessen ez a... Ez az Anna. Mi már három órával a vonat indulása előtt kint voltunk a pályaudvaron, hogy legyen ülőhelyünk. Önagysága meg megjelenik itt a festett vörös hajával, és ha lennénk olyan bolondok, hogy hagynánk, kitérna bennünket. Phe! A mai fiatalok...

ZAYK ANNA (*metsző ironiával*) Hadd emlékeztessem, tisztelt hölgyem, hogy épp a maga nemzedéke volt az, amelyik kirobbantott két világháborút. Úgyhogy ha a helyében lennék, én a mai fiatalok szidalmazásától eltekintenék... Ami pedig az ülőhelyre támasztott igényemet illeti, az, higgye el, nem öncélú. Mi szerelmespár vagyunk ezzel a fiatalemberrel, ezért nekünk össze kell bújnunk. Mi több, néha még csókolóznunk is kell. A hitelesség kedvéért. Összebújni meg csókolózni pedig nem igazán lehet úgy, hogy az egyikünk áll, a másikunk meg ül. Ezt megértheti. Hiszen, bár ezt nekem, aki magát a jelen életkorában ismertem meg, már elég nehéz elhinnem, nyilván maga is volt fiatal.

A REKEDTES HANGÚ UTAS Ne szemtelenkedjék a feleséggemmel!

ZAYK ANNA Ki szemtelenkedik? Csak közöltem a nejével, hogy mi ezzel a fiatalemberrel, Karacsi Attilával szerelmespár vagyunk, s ha egyszer azok vagyunk, akkor szerelmespárként kell viselkednünk. Turbékolnunk kell! (*beletúr Karacsi Attila hajába és csókot nyom a homlokára*) Tudják, én sem az utolsó pillanatban ugrottam fel a vonatra. De nem ám! Én már végigjártam az egész szerelvényt, mielőtt idejöttem, többekkel szóba is elegyedtem, így tudom, hogy az utasok közül az okosabbja tisztában van vele, hogy a határ felé menni még nem egyenlő azzal, hogy a határon átjutni. Meg kell tenni a szükséges óvintézkedéseket!

AZ ELŐBBI IDŐSEBB NŐ Miféle óvintézkedéseket? Nem beszélne világosabban?

ZAYK ANNA Nagyon szívesen. De előbb kucorodjanak már egy kicsit összebb. Sok jó ember kis helyen is elfér.

A Karacsi Attila mellett ülők helyet csinálnak a lánynak. Zayk Anna kicsit féloldalasán, de leül.

ZAYK ANNA Na látják! Mindent meg lehet oldani, csak egy kis jóakarat kell, semmi több... Egyébként maguknak is jól jöhet majd, ha van egy szerelmespár a kupéban. Egy szerelmespár majd' mindig szemet szúr. Elvonja a figyelmet másoktól... Nézzék! Hamarosan jönni fog a kalauz. Méghozzá nem egyedül. Vele együtt civil ruhás detektívek érkeznek. Ezek a detektívek végigpásztázzák az egész vonatot.

Mindenkitől elkérik az iratait, s ha valakit gyanúsnaak találnek, akkor kiemelik. Nem egy osztrák menekülttáborban, a Kánaán előszobájában találja majd magát az illető, hanem vagy az Andrássy út 60-ban vagy a Gyorskocsi utcai fogdában.

A SZEMKÖZTI ÜLÉSEN ÜLŐ KÖZÉPKORÚ FÉRFI Ne terjesszen itt rémhíreket! Az ÁVO-t hál' Istennek feloszlatták.

ZAYK ANNA Lehet, hogy nem Államvédelmi Hatóság néven, mert ennek az elnevezésnek csakugyan rossz a csengése, de ismét működik a titkosrendőrség. Többektől hallottam, hogy Kádár újra csatasorba állította őket... Azt nyilván nem tűrhetik az örökkévalóságig, hogy száz- meg százazrek kerekedjenek fel, s hagyják el végleg az országot. Október végén és novemberben még ki-ki szabadon távozhatott. Most decemberben már rázósabb a dolog. A disszidálni kívánók nagy részét továbbra is kiengedik az országból. De már nem mindenkit. Fényképek alapján, tanúk segítségével már egész jól be tudják azonosítani, kik exponáltak magukat a forradalomban... ó, pardon, ellenforradalomban... Ki volt ott a Sztálin-szobor ledöntésénél, a vörös csillagok leverésénél. Ki lödözött. Ki dobált Molotov-koktélokot. Ki vett részt lincselésekben... Ezeket visszatartják és keményen megbüntetik. Húsz év szabadságvesztés... Életfogytiglan... Kötél általi halál... Maga nem olvas újságot? Maga nem hallgatja a rádiót? Maga nem nézi a filmhíradót?

A SZEMKÖZTI ÜLÉSEN ÜLŐ KÖZÉPKORÚ FÉRFI (*feláll, majd a szomszédjaihoz fordul*) Engedjenek ki kérem! Vécére kell mennem.

ZAYK ANNA (*gúnyosan elhúzza a száját*) Vécé?! Ócska trükk! ... Ennél még az én ötletem, a szerelmespár-ötlet is jobb... A vécében már vagy húszan próbáltak meg elbújni a detektívek elől, oda már az se jut be, akinek tényleg vécéznie kell. Valami jobbat találjon ki.

A SZEMKÖZTI ÜLÉSRE VISSZAÜLŐ KÖZÉPKORÚ FÉRFI De hát mit?

ZAYK ANNA Valóban tőlem várja, hogy maga helyett gondolkodjak? Rádásul most, amikor teljesen elvesztettem a fejemet. Megörülök a szerelemtől... Nem bírok magammal... A vágyaimmal... (*bobózatba illően eltűzött mozdulatokkal ölelgetni, csókolgatni kezdi Karacsi Attilát*)

A KÉT FIATAL MELLETT ÜLŐ IDŐSEBB NŐ Azután, hogy így bemutatkozott itt nekünk, kedveském, igazán kíváncsi lennék, ki maga. Nem gondolnám, hogy proletárcsaládban született. De úrilánynak se hinném.

ZAYK ANNA (*kitérően*) Ezen a vonaton bárki kíváncsi lehet bárkire. Mindenkinek megvan a maga rejtegetnivalója.

AZ ELŐBBI NŐ Nekem és a férjemnek nincs rejtegetnivalónk. Mi zsidók vagyunk, s Amerikába tartunk, mert a lányunk és az unokáink ott élnek. Családegyesítés – ezt így mondják a jogászok. Már tavaly beadtuk a kivándorlási kérelmünket. Most csak élünk a kínálkozó lehetőséggel. Nem várunk tovább. Miért is várnánk? Megspóroljuk az adminisztrációt.

ZAYK ANNA Zsidók? Az jó... Az nagyon jó... Akkor magukkal biztos nem fognak okvetetlenkedni a detektívek.

AZ ELŐBBI NŐ FÉRJE Gondolja?

ZAYK ANNA Gondolom.

A SZEMKÖZTI ÜLÉSEN ÜLŐ KÖZÉPKORÚ FÉRFI Rólam se higgyék, hogy „sáros vagyok”, hogy ég a lábam alatt a talaj. Nem sok vizet zavartam októberben és novemberben, a fegyveres harcok idején. Pedig elvették a gyáramat. Valamikor gyáros voltam. Textilgyártással foglalkoztam... Úgy döntöttem, hogy újrakezdek mindent. Idegenben akár. Bár ötvenöt évesen nem lesz könnyű. Sajnos a szaktudásom is megkopott. Ebben az elzártságban nem tarthattam lépést a technológiai újításokkal.

KARACSI ATTILA Hagyjuk ezt! Ne tegyünk egymásnak vallomásokat! Jobb, ha nem tudjuk egymásról, kifélék-mifélék vagyunk, mit csináltunk és mit nem, honnan jövünk, hová megyünk.

EGY FRISS, FIATAL HANG A TÁVOLBÓL, NÉHÁNY ÜLÉSSEL ODÉBBRŐL Igazad van, pajtás! Előbb érvünk át a határon. Utána is ráérünk elmesélni az osztrák újságíróknak, mennyit szenvedtünk a kommunizmusban, s milyen hősiesen, halált megvető bátorsággal harcoltunk ellene.

ZAYK ANNA (*halkabban, csak Karacsi Attilának*) Annyit azért elárulhatnál magadról, hogy hány éves vagy.

KARACSI ATTILA Nem mindegy? Miért érdekel?

ZAYK ANNA Szerinted miért érdekel egy nőt, hogy egy férfi hány éves. Szerintem tipikusan azért, mert tart tőle, hogy idősebb a férfinél.

KARACSI ATTILA Tudod mit? Épp ezért nem válaszolok a kérdésedre. Mert én is tartok tőle, hogy egy-két évvel fiatalabb vagyok, mint te. Javasolom, ejtsük ezt a témát! A szerelem nem matematika! Nem nézi a kort... Az apám, aki korábban jó nevű lektűríró volt, de a „fordulat éve” után kiszorult a pályáról, franciából szokott fordítani négerként, éhbérért, s tavaly fordított valami, az országba ki tudja, milyen úton-módon becsempészett regényt II. Henrik francia királyról. Nem megrendelésre, hanem csak úgy. Szókincs-bővítés céljából. Szórakozásból. Mert már unta, hogy csupa „vonalas”, kommunista írók kell fordítania: Henri Barbusse-t meg Roger Vailand-t. No, ezt a II. Henrikes könyvet én is elolvastam eredetiben is, meg magyarul is, mert apám engem kért fel afféle lektornak. Majd leestem a székről, amikor megtudtam, hogy II. Henriknek egy nála pontosan húsz évvel idősebb kegyencnöje volt: Diane de Poitiers. Ráadásul nem egy percig, hanem huszonöt évig tartott ki a nő mellett... Pedig, mondom, itt az anyagi érdek legfeljebb a nő részéről merülhetett fel, nem a király részéről. A nő volt az, aki kastélyokat kapott. A nő volt az, aki hercegnői rangot harcolt ki magának. A nő volt az, aki fényes, Medici Katalin királynéével vetekedő udvartartást tarthatott.

ZAYK ANNA (*kacagni kezd*) A fenébe! Adj gyorsan egy tükröt! Olyan pocsekul néznék ki, hogy húsz év korkülönbséget hozol fel itt előttem? ... Mielőtt még azt hinnéd, hogy részt vettem a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban vagy a Tanácsköztársaságban és személyesen találkoztam Leninnel, elárulom, hogy „csak” – vagy már? – huszonnégy éves vagyok.

KARACSI ATTILA Én meg huszonegy múltam. De, és ezt hozzá kell tennem, különböző, itt most nem részletezendő okokból, érettebb vagyok a koromnál.

A vonat lassít, aztán megáll egy állomáson.

Le nem száll senki, ellenben tucatnyi új utas nyomul fel a vagonba.

Egyszer csak kiabálás hallik. Kintről, a peronról.

EGY DETEKTÍV HANGJA Állj! Állj vagy lövök! ... Ne fusson! Nincs értelme! Úgyse menekülhet! Remekül célzok.

Puskalövések... Egy egész sorozat. Aztán egy percre mély, halotti csönd.

Az utasok mind az ablakhoz nyomakodnak, s egymást kérdezzétek.

A ZSIDÓ FELESÉG Mi volt ez? Azt hittem, legalább ennek vége már... Hogy azután, hogy visszahívták a szovjeteket, löni már nem lönek.

A ZAYK ANNAÉKÉVAL SZEMKÖZTI ÜLÉSEN ÜLŐ KÖZÉPKORÚ FÉRFI Most lönek csak igazán. Nem hallotta Marosánt, azt a véresszájú kommunis-tát? „Mától kezdve lövünk”... Úgy látszik, be is tartják. Meg akarnak félemlíteni bennünket. Hogy még most, amikor már fél lábbal kint vagyunk az országból, se felejsük el még véletlenül se, hogy ők az urak. Ők győztek.

EGY, A KUPÉ AJTAJÁN BEVÁGÓDÓ KAMASZFIÚ Hallották, mi történt? Lepuffantottak egy ipsét. Ott ült közvetlenül mellettem, a mi fülkénkben, és én nem láttam rajta semmi különösét. Állandóan az óráját nézegette, és panaszkodott, milyen lassan megy a vonat... A detektívek kiszúrták. Egy-kettő lekapcsolták, bilincsbe verték, és épp átadták volna a peronra kirendelt helyi rendőröknek, amikor az ürge fogta magát és futásnak eredt. Hát nem futott sokáig... De talán jobb is neki így.

A ZAYK ANNAÉKÉVAL SZEMKÖZTI ÜLÉSEN ÜLŐ KÖZÉPKORÚ FÉRFI (*leken egy pofont a kamasznak*) Fogd be a szád, te lüketóni! Mit értesz te még ebből? Semmit. Egy kukkot se.

A kamasz káromkodik egy jó cifrát. Szökdécselve átszalad a következő vagonba. Mindenki visszaül a helyére. Tovább nem bámulnak ki az ablakon. A legtöbben ételt, italt csomagolnak ki, aztán falatozni kezdenek.

ZAYK ANNA Éhes vagyok. De én nem hoztam semmit. Még egy kis kekszet se. KARACSI ATTILA Én se. Pedig anyám csinált nekem rántott csirkét, szendvicseket, még egy kis almás pitét és pogácsát is, de végül a nagy kapkodásban otthon felejtettem az egész pakkot... Mikor elindultam, az egész család „rám szabadult”, s legalább ötven évre, ha nem többre való életbölcösséggel láttak el.

ZAYK ANNA Mikkkel?

KARACSI ATTILA Hát a szokásosakkal... Gondolom legalábbis. Mert már nem igen tudtam odafigyelni. Egyedül a nagyapám tanácsai maradtak meg bennem.

ZAYK ANNA Miért? Mit mondott a nagyapád?

KARACSI ATTILA Okosakat. Hogy vegyem komolyan az emigráns-létet, úgy értem, az emigráns-lét szabályait... Amint lehet, szakadjak el a többi magyartól, s igyekezzek a franciák közé beilleszkedni, mert tudod, én majd Franciaországba megyek. Azt nem szabad csinálni, hogy az ember kimegy Párizsba, és Párizsban nagyobb magyar próbál lenni, mint Budapesten. Aki kimegy, felejtse el, honnan jött, ne nézegesse a Magyarországról szóló híreket az újságban, ne maradjon magyar nyelvi közegben, és még véletlenül se odavetődött, gyökértelen magyar nőknek, lányoknak udvaroljon, hanem csakis francia grizetteknek, midinette-eknek.

ZAYK ANNA (*kuncogni kezd*) Bölcs öregúr lehet a nagyapád.

KARACSI ATTILA Az. Nagyon bölcs. Van neki egy bátyja, a Pista bácsi, egy volt főszolgabíró, aki közvetlenül a háború befejeződése után, még 1945-ben ment el az országból, s immáron jó tizenegy évet töltött el Marseille-ben csakis azzal, hogy arra várt, hogy megváltoznak a hatalmi viszonyok itt, az óhazában... Nagyapám a lelkemre kötötte, hogy én ne legyek ilyen balga. Ne kergessek olyan illúziókat, hogy a szocializmus, a népi demokrácia, a proletárdiktatúra, vagy nevezzük bárminek azt a rendszert, ami a nyakunkba szakadt, egyhamar megdől. Éljek azzal a tudattal, hogy sose fog megdőlni az én életemben, és ha esetleg mégis megdől, azt fogjam fel úgy, mint a sors kegyét, vakszerencsét... Nagyapám azt tanácsolta, hogy a nevemet is változtassam meg. Karacsi Attila névvel nem lehetek igazi francia. De ha majd Boucher-nek hívnak, esetleg Boulanger-nak vagy Lerois-nak, akkor máris nagy lépést tettem az irányba, hogy a Francia Köztársaság megbecsült polgára legyek. Ne pedig „koszos idegen”. Sale étranger.

Zayk Anna deklamálni kezd. Franciául elmond egy hosszabb részletet Rabelais Gargantua és Pantagruel című művéből.

Karacsi Attilának leesik az álla.

KARACSI ATTILA Jesszusom! Anna! Te így tudsz franciául? Ráadásul még Rabelais nyelvét, a középkori nyelvezetet is ismered?

ZAYK ANNA Nem nagy kunaszt! Harmadéves vagyok... pontosabban voltam a bölcsészkaron magyar–francia szakon. Hidd el, nem hengegtem volna el a francia-tudásommal, ha nem mondom, hogy épp Franciaországba tartasz... Így legalább tiszta ügy, világos képlet a számodra, hogy nem azért megyek én is Párizsba, mert rád szándékozom akaszkodni, hanem azért, mert a francia az egyetlen nyelv a magyaron kívül, amit többé-kevésbé tudok.

KARACSI ATTILA (*gyanakvóan*) Várj csak! Várj! Te a bölcsészkarra jártál? ... Ha felvettek oda, ráadásul nyugati nyelv-szakra, akkor te „nagyon jól feküdhettél”. Nagyon jó káder lehettél. Nem úgy, mint én, az egyéb származású, az ikszes, aki még úgy is hiába felvételiztem, hogy elmentem munkásnak egy gyárba: a Laboratóriumi

Felszerelések Gyárában dolgoztam üvegfüvőként, s a művezetőm meg a szakszervezeti bizalmi is ajánlott.

ZAYK ANNA (*a korban közismert tréfával üti el a meglebegtetett vádat*) Ördögöd van! Abszolút káder voltam. Munkás szülők paraszt gyermeke.

A szerelvény csikorogva fékez.

A ZAYK ANNAÉKÉVAL SZEMKÖZTI ÜLÉSEN ÜLŐ KÖZÉPKORÚ FÉRFI, AZAZ AZ EGYKORI GYÁROS Mi van már megint? Meghúzták a vészféket?

A ZSIDÓ NŐ Alighanem. Itt nincs vasútállomás. Csak szántófeld... Valaki nyilván leugrott a szerelvényről.

Ismét felállnak és az ablakhoz tódulnak.

A ZSIDÓ FÉRFI (*halkan motyogja*) Ez a szerencsétlen is inaszakadtából fut... De meddig?

Lövések hallatszanak.

ZAYK ANNA Ez a srác hál' Istennek megúsza... Ezt nem találták el... Talán nem az a detektív célzott most, aki olyan jól lő. Tudják, az előbbi.

KARACSI ATTILA (*felsóhajt*) Nem bánám, ha több lövöldözés nem lenne. A fene se hitte volna, hogy ilyen eseménydús lesz az utazásunk.

Újra visszaülnek a helyükre. Füttyszó harsan fel. A vonat pöfögve megindul.

KARACSI ATTILA (*látszik rajta, milyen ideges*) Fáj a hátam. Fáj a derekam. Fáj a lábam. Egészen el vagyok már gémberedve az egy helyben üléstől. Legszívesebben átmennék egy másik kupéba. Már csak azért is, hogy járjak egyet. Hogy megmozgassam a tagjaimat.

ZAYK ANNA (*ellentmondást nem tűrően*) Most már nem mész sehova! Most már percekben belül jönnie kell a kalauznak és a detektíveknek. Úgyhogy nekem mint egy szerelmespár egyik tagjának égető szükségem van rád, Attila, a szerelmespár másik tagjára... Csókolj meg! Hallod? Csókolj meg! Vagy nem tetszem neked?

Csókolózni kezdenek. Előbb csak bátortalanul, aztán egyre nagyobb beleéléssel. A többi utas idegenkedve nézi őket.

A ZSIDÓ NŐ Nekik könnyű...

Nyílik a kupé ajtaja. Megjelenik a sötétkék MÁV-egyenruhát viselő kalauz az oldalán két civil ruhás detektívvel.

KALAUZ A jegyeket kérem!

A KÉT DETEKTÍV EGYSZERRE A személyi igazolványokat kérjük!

Az utasok kotorásznak a táskájukban és a zsebükben. Átadják a menetjegyeiket, igazolványaikat.

ELSŐ DETEKTÍV *(egy, közvetlenül az ajtó mellett ülő fiúnak)* Vegye le a szemüvegét! Itt, ezen a vonaton minden második férfi szemüveges, pláne fekete szemüveges, nem is tudtam, hogy ennyire rossz a magyar lakosság szemészeti állapota... Hova megy maga?

A MEGSZÓLÍTOTT FIÚ A nagymamámhoz utazok le. Mindig náluk, a nagymamáméknál szoktam tölteni a karácsonyt és a szilvesztert. Nagyon várnak már engem. Én vagyok az egyetlen unokájuk.

ELSŐ DETEKTÍV De megható! ... Egyben bosszantó, hogy ilyen hülyének néz minket. Ide nekem a rozsdás bökött, hogy néhány hét múlva üzenetet küld majd az imádott nagymamáméknak a Szabad Európa Rádióval. „Karcika üzeni nagymamának Mucsaröcsögére, hogy szerencsésen szabad földre érkezett. Aki hallja, adja át.”

A Második Detektív már Zayk Annának ülésénél tart, ahol a két fiatal szorosan egymáshoz bújva vár arra, hogy sorra kerüljön.

A Zsidó Férfi mozdul elsőnek. Kiveszi zakója belső zsebéből a személyi igazolványát és a feleségének adja oda. Az asszony a saját igazolványát precízen ráhelyezi a férjéére. A kettőt együtt nyújtja át a detektívnek.

A ZSIDÓ NŐ *(alázatosan)* Tetszik tudni, mi zsidók vagyunk.

MÁSODIK DETEKTÍV Ezt most miért mondta? Miért mondta, hogy zsidó? Előnyt remél belőle?

A ZSIDÓ NŐ Dehogyan kérem... Szó sincs róla. Csak... Csak... Azt akartam, hogy tudja. Mi nem vagyunk azok, akik bajt csinálnánk. Mi nem szeretjük a felfordulást. MÁSODIK DETEKTÍV Aha! ... Egyébként jó, hogy mondta, hogy zsidó. Akkor maga vélhetőleg nem karácsonyozni utazik le a határvidéken élő rokonaihoz... Á! De különben mindegy is. Hagyjuk! Menjenek isten hírével! Izraelben reméljük, majd jól ellesznek. Mi sokat köszönhetünk Izraelnek. Ha a szuezi válság nincs... No de ne politizáljunk! Tudják, esténként, a vacsoránál a feleségem mindig rám szól a cérnahangocskájával: „Fiacskám! Ne politizálj!” És igaza van az édesnek. Sokan megütötték már a bokájukat, mert rosszkor, rossz helyen és rosszul politizáltak. Nem így van, fiatalember?

Karacsi Attila iratait hosszasan nézegeti. Az arcát is gyanakodva vizsgálgatja.

MÁSODIK DETEKTÍV Az a szerencséje, hogy nincsen szemüvege. Nem szeretjük azokat a fiatalemberket, akik szemüvegesek, vagy akik szakállat vagy bajszot növesztenek.

KARACSI ATTILA (*félelemmel a szemében próbál meg viccelődni*) Még jó, hogy hallgattam a mamára. Ő is, meg a nagypapa is rágta a fületem, hogy még ha korábban kell is egy kicsit kelnem, föltétlenül borotválkozzam meg.

A Második Detektív azután, hogy belelapozott Zayk Anna igazolványába, magához inti az Első Detektívet. Összesúgnak.

ELSŐ DETEKTÍV Kérem, kisasszony, kövessen minket.

Zayk Anna szó nélkül feláll. Büszkén, öntudatosan szegi fel a fejét.

KARACSI ATTILA De hát ő...

A KÉT DETEKTÍV EGYÜTT De hát ő?

KARACSI ATTILA De hát ő a menyasszonyom.

ELSŐ DETEKTÍV Valóban? Milyen érdekes... Ezt azért mondja, fiatalember, mert követni akarja a hölgyet (*a hölgy szót gúnyosan megnyomja*) a vizsgálati fogságba?

KARACSI ATTILA (*gyorsan visszakozik*) Nem. Nem azért mondtam.

MÁSODIK DETEKTÍV Gondoltam.

KARACSI ATTILA De te, Anna... Miért nem szólsz egy szót se? Miért nem mondd, hogy ártatlan vagy? Hogy félreértés történt.

ZAYK ANNA Minek? Az, akit letartóztatnak, ritkán van olyan helyzetben, hogy kétségbe vonhatná azoknak a jogát, akik letartóztatják.

A két detektív két oldalról közrefogja Zayk Annát – úgy vezetik ki a vasúti kocsiból. Egy pillanatra visszafordulnak.

ELSŐ DETEKTÍV (*a Második Detektívnek*) Figyelj csak! Te tudod azt, hogyan köszönjük el ettől a díszes társaságtól? Mert én nem. Mondjuk azt, hogy „Szabadság!”, mint a Rákosi-időkben? ... Tartok tőle, ez a köszönés igen furcsán hatna most, amikor csak egy karnyújtásnyira vannak tőle, hogy megérkezzenek a hön áhított „szabadságba”.

MÁSODIK DETEKTÍV Mit szólnál a „Vizontlátásra!”-hoz?

ELSŐ DETEKTÍV Nem is tudom... Az se igazán tetszik. De lehet, hogy csak babonából. Én dolgoztam börtönben is, ismerem hát az ottani szokásokat. A börtönből szabadultakat sose búcsúztatja úgy a börtönparancsnokság, hogy „Vizontlátásra!”

MÁSODIK JELENET

Ízlésesen berendezett, polgári lakás Budapesten, a belvárosban. Bordó, nehéz bársonyfüggönyök. Vitrinek nappelkel. Régi, megbarnult csendéletek a falon. Zongora. Perzsaszőnyeg.

Olyan, úgynevezett „fedett lakás”, amit a politikai rendőrség találkozási helyként szokott használni, ha komolyabb eligazítást akart adni, vagy komolyabb beszámolót akart kérni az ügynökeiktől, informátoraitól, egyéb hálózati személyektől. Zárt ajtók mögött.

Két detektív (az előző jelenetben megismert Első és Második Detektív) bevonszolja a szobába Zayk Annát. Taszigálják. Lökdösik. Mivel szabadulni igyekeznek, egy-két pofont is lekennek neki.

Az egyik puha, kényelmes, fűzőld fotelben ott ül már a felettesük: egy ötven év körüli, őszes, szikár állambiztonsági tiszt civil ruhában. A kávéját kavargatja, s közben cigarettázik. Két, egyelőre még üres konyakos pohár is van előtte a kisasztalon.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT *(gunyorosan)* Kellemes csalódás. Lám, a nők is tudnak pontosak lenni... Pontban éjfélre vártam, s maga pontban éjfélkor itt is van, Annácska. Nem késett egy percet se.

ZAYK ANNA Örülök, őrnagy elvtárs, hogy nem kellett sokat várakoznia. De ne engem dicsérjen. Az embereit.

A két detektívre sandít. Gyűlölet lobog a szemében.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT *(a két detektívnek)* Minden rendben volt, fiúk? Jól viselkedett a kislány?

ELSŐ DETEKTÍV Amikor a vonaton kiemeltük a többi jómadár közül, jobban nem is viselkedhetett volna. Egy percig se állt ellen. Ami ugyebár nőknél ritkaság. Megbecsülendő dolog. *(kétértelműen felröhög)* Csak azután, hogy betuszkoltuk a kocsiba, jött rá az ötperc. Sikoltozott. Kiabált. Pedig tudhatta volna, hogy ezzel csak annyit ér el, hogy betömjük a száját.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Mondasz valamit. Tudhatta volna... Nem nyeretlen kétéves.

MÁSODIK DETEKTÍV Mivel az őrnagy elvtárs kérte, hogy bánjunk vele úgy, mint a hímes tojással, úgy bántunk vele. Nem igaz, kishölgy? Ugye, nem cáfol meg? ... Holott vannak nők, egykor vonzó, csinos teremtések, akik megtanulták egy életre, hogy ujjat húzni velünk, árt a szépségnek.

Az őrnagyai rangban lévő állambiztonsági tiszt egyetlen intésére a két detektív azonnal eltávozik.

Miután kettesben maradtak, Zayk Anna sietős mozdulatokkal leveti a kabátját és hanyagul az egyik fotelre dobja. Jó szabású, az alakját remekül kiemelő piros ruhában van.

ZAYK ANNA *(fáradtan lerogy a fotelbe az órnaggyal szemben, de aztán kiegyenesíti a hátát és farkasszemet néz vele)* Azt reméltem, soha többé nem látom ezt az átkozott helyet. Ezt a „fedett lakást”.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT *(füttyörészni kezdi a Csárdáskirálynő „Álom, álom, édes álom, álomkép” kezdetű slágerét)* Hogyan is hihette, hogy nélkülözni tudjuk magát, drága Anna? ... Elvégre évek óta maga volt az egyik legjobb ügynökünk. Higgye el, nem könnyű olyan rátermett, és a velünk való együttműködésre kész lányokat, asszonyokat találni, akik szépek, fiatalok, intelligensek. Szó se róla, félvagy egész prostituáltakat, pénzéhes, becsvágyó táncosnőket, színésznőket nem nehéz felhajtani, ám az ilyen kis cafkák legfeljebb csak valami szigorúan körülhatárolt részfeladatra alkalmazhatóak. Annyit meg tudnak tenni, hogy kilopnak ezt-azt alsógyatára vetkőzött férfiak nadrágzsebéből, fotókat készítenek egy-egy objektumról, dokumentumról. Még arra is jók, hogy becsicscentve, csacskának álcázott kérdésekkel kiszedjenek a megfigyelt célszemélyekből számunkra ezért vagy azért fontos információkat. De, ők, mondom, a szakma legalja. Míg maga, Anna... Magát nem véletlenül becsüljük olyan nagyra.

ZAYK ANNA *(halványan elmosolyodik)* Köszönöm a bókjait. Bár azt a bókjukat elengedtem volna, hogy akaratom ellenére visszahoztak ide.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Hja! A nagyság átka...

ZAYK ANNA *(kezdi visszanyerni a magabiztosságát; érzi, hogy nincs veszélyben, mert szükség van rá)* Órnagy elvtárs! Nekem többé-kevésbé reális az önértékelésem. Nem kenyerem az öndicséret, de az álszerénység sem. A működésemről mindent elmond, hogy a rendszerellenes zavargások nem a bölcsészkaron törtek ki, hanem a Műgyetemen. Én nálunk, a bölcsészkaron elég jól átláttam a helyzetet, elég jól végeztem a dolgomat, és maguknak is megadtam a kellő információkat ahhoz, hogy a politikailag megbízhatatlan, potenciális bajkeverőkkel szemben még idejében fel lépjenek... Végtere is, ha a papírforma érvényesül, akkor a logikus az lett volna, hogy a filozok elégedetlenkednek, a filozok tüntetgetnek. Nem pedig a műgyetemisták. Az a logarléces társaság.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Kér egy kis konyakot? *(azután, hogy Zayk Anna bólint, tölt a lánynak is, és magának is a konyakosüvegből)* Én október végén, november elején hetekig bujkáltam, addig, míg ez az egész felfordulás tartott, elég időm volt hát, hogy átgondoljam, mi volt a baj. Szerintem az ellenforradalom kirobbanását meg lehetett volna előzni, ha a pártvezetés, a Rákosi–Gerő klikk hallgat ránk, a leghűbb, legmegbízhatóbb embereire. Mi jeleztük nekik a legégetőbb problémákat, ami az egyetemi ifjúságot utóbb kivitte az utcára. Nagyobb adagokat kellett volna adni a menzán. Meg kellett volna szüntetni a rettenetes zsúfoltságot a diákkotthonokban. Ha egy kicsit jobb az élelmezés, ha bejut a hasba egy héten legalább egyszer egy kis rántott hús, egy kis paprikás krumpli vagy egy kis pörkölt, és egy kollégiumi

szobába maximum öt-hat főt zsúfolnak be, nem egy regimentet, akkor mindenki nyugton maradt volna a seggén. Nincs igazam?

Zayk Anna feláll és a konyakospoharával a kezében körbejár a szobában. Kortyolgat. Felemel egy-egy porcelántárgyat, megnéz egy-egy keretbe foglalt fényképet. Mutatja, hogy egyáltalán nem fél. Fesztelen. Könnyed. Egy-két perc múlva visszahuppan a fotelbe, de az őrnaggyal ellentétben nem süpped bele az ülésbe. A dereka egyenes. A lábait keresztbe teszi.

ZAYK ANNA Úgy hallottam, hogy eddig körülbelül kétszázezren hagyták el az országot. Ha ekkora veszteséget kénytelen lenyelni a Magyar Népköztársaság, a népi demokratikus államrend, a szocialista eszme, no meg a világ proletáriátusa, akkor nem mindegy az, hogy eggyel több vagy kevesebb ember int búcsút ennek a földi paradicsomnak? ... Miért nem hagytak szabadon elmenni? Úgy, ahogyan másokat. Engedtek megpattanni, a nagyvilágnak nekivágni olyan agyonsztárolt, tejben-vajban fürdetett, kitüntetésekkel kidekorált színésznőket, mint Szörényi Éva vagy Ferrari Violetta. Akkor hozzám, a teljesen ismeretlen, a távozásommal semmiféle presztízsveszteséget nem okozó Zayk Annához miért ragaszkodnak ennyire? Miért? Feleljen, őrnagy elvtárs, nagyon szépen kérem!

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT A feleletet már megkapta.

ZAYK ANNA (*kihívó arckifejezéssel*) Mármost hogy?

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Mármost hogy terveink vannak magával.

ZAYK ANNA (*zokogásban tör ki, az idegei felmondják a szolgálatot*) De én nem akarok többé együttműködni magukkal. Érti? ... Én nem azért tartottam nyugatnak, mert nem tetszik a szocializmus, mert mindenáron, ha törik, ha szakad, egy tőkés államban kívánok élni. Én nem azért tartottam nyugatnak, mert jobb életre, szabadságra vagy az isten tudja még mi mindenre: toronyórára láncsal vágytam. Én csak egy kis nyugalmat szerettem volna. Azt, hogy ne kelljen többé a titkosszolgálatnak dolgoznom. Adatokat gyűjtenem. Jelentéseket írnom. Másokat megfigyelnem, eláztatnom. Mert én ezt már nem bírom!

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT (*elfintorodik*) De nehéz a nőekkel! Istenem! De nehéz a nőekkel! Csak nem menstruál? A feleségem akkor szokott így megbolondulni, mikor menstruál. Olyankor azonnal kilövöm magamat. Veszem a sátorfámat és meg se állok a sarki kocsmáig, ahol legalább férfiak vannak. Lehet, hogy holtreszeg férfiak, összevissza gajdoló, hóbörgő férfiak, de férfiak... Nézze! Amikor mi beszervezünk valakit, mindenkinek, minden leendő ügynökünknek, titkos munkatársunknak elmondjuk, hogy ha aláír nekünk, akkor ebből nincs kilépés. Ez végleges. Élethosszig tart. Pontosabban, csakis akkor szakad meg a kapcsolat, ha mi akarjuk, és az illetőt alkalmatlanság miatt, vagy a hírszerző, elhárító lehetőség megszűnése miatt kizárjuk. Biztos vagyok benne, hogy magát is, Anna, korrektil figyelmezteték erre annak idején.

ZAYK ANNA Igen. Figyelmeztettek. De akkor... Akkor nekem nem volt más választásom.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Ha akkor nem volt más választása, akkor most sincs más választása... Milyen alapon szervezték be magát? ... Sajna, nem elég jó az emlékezetem, kihagy néha, pont mikor nem szabadna. Kínos. Igazán kínos ez a memóriazavar. Remélem, lesz oly szíves, és a segítségemre siet. Előre is köszönöm! ... Az, hogy kényszerhelyzetre hivatkozik, azt sejteti, hogy maga nem „hazafias alapon” lett beszerelve. És, ha nem tévedek, nem is a „mocskos anyagiak” miatt vállalta.

ZAYK ANNA Muszáj elmondanom?

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Ha akarja, egy kicsit még találgathatok. Hogyha nem hazafias nekibuzdulás, nem pénz volt a motivációja, akkor marad az, hogy terhelő, kompromittáló adatok voltak maga ellen, s kilátásba helyezték, hogy felelőségre vonják, ha csak... Ha csak nem... De hiszen tudja! ... Mivel lett megszarolva? ... Maga csinos, fiatal nő. Szabad szellemű. Modern felfogású. S gondolom, nem ragaszkodik az olyan polgári csökevényekhez, mint a nászéjszakára megőrzött szűzhártya. Házasságon kívül teherbe esett, magzatelhajtást csináltatott és lebukott? A börtönbüntetés réme lebegett a feje felett, hogy ilyen fellengzősen fogalmazzak?

ZAYK ANNA Nem. Dehogy.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT (*diadalmasan felkiált*) Ó! Tudom már! Csempészett vagy lopott.

ZAYK ANNA Nem csempésztem. Nem loptam.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Na, ne húzzuk az időt, mert még sok megbeszélni-megtárgyalnivalóm van magával. Milyen bűncselekményt követett el, amit eltusoltunk? Ki vele! Ha nem mondja meg nekem, akkor utánanézek... Nem kerül különösebben nagy fáradságomba. Az irattárunkban mindennek nyoma van.

ZAYK ANNA (*hosszú hallgatás után, habozva, akadozva*) A bűncselekmény nevét nem tudnám megmondani. Talán nem is volt bűncselekmény. Csak bűn... 1944 novemberében történt. Én tizenkét éves voltam akkor. Éretlen, buta csitri... Egy körfolyosós házban laktunk, s egy délután az édesanyám és én éktelen kiáltozást hallottunk, mert nyilasok törtek be a házunkba. Bujkáló zsidókat kerestek. Kifutottunk a gangra. És én azonnal észrevettem, hogy az egyik lépcsőfordulóban mozog valami kicsire összekuporodott árnyék, ezért odakiáltottam a nyilasoknak: „– Ott vannak! Ott vannak!” Tényleg ott voltak. Ketten. Egy férfi és egy nő. Valószínűleg férj és feleség.

Elhallgat.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Mondja tovább!

ZAYK ANNA (*merev arccal*) A bujkáló férfinak is volt fegyvere. Ő is lőtt, meg a nyilasok is.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT (*odalép Zayk Annához és megrázza a vállát*) És?

ZAYK ANNA Mit akar még tudni? ... A férfi meghalt. A nőt magukkal vitték. Az én anyámat... az én anyámat pedig eltalálta egy eltévedt golyó. Mindez a pillanat tört része, egy szempillantás alatt zajlott le.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Sok emberrel találkoztam már, aki elcseszte az életét. Sőt, mondhatni csakis olyan emberekkel találkozom, akik elcseszték az életüket, így vagy úgy... De maga a rekorder. Ugye azt mondta, hogy még csak tizenkét éves volt ekkor?

ZAYK ANNA (*hadarni kezd, mielőbb túl akar lenni ezen a vallomáson*) Egy ideig még apámmal voltam együtt, de persze ezek után teljesen megromlott a viszonyunk. Aztán javítóintézetbe kerültem. Eljárás is indult ellenem... Tizennyolc évesen kerültem ki a javítóintézetből, de már előtte kaptam egy ajánlatot. Az ajánlat maguktól érkezett. Szépen hangzott. A haza szolgálatára kérnek. Cserébe mindent, ami a '44-ben történekre utal, törölnek a személyi anyagomból. Tanítatnak. Támogatnak. Törődnek velem... Úgy kaptam ezen az ajánlaton, mint fuldokló a mentőövön. Így lett az Államvédelmi Hatóság nemcsak az egyetlen mentsváram, hanem a családom. Egyszerre az apám, az anyám, a testvérem, a férjem, a gyerekeim.

Az őrnagy belediktál még egy pohárkával a lányba. Aztán az órájára pillant és hirtelen másra fordítja a szót.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Tyű, de szalad az idő! Már mindjárt egy óra... A múlton lovagolni, mindenféle, a gyerekkorban elkövetett vétkeket előásni nem érdemes, változtatni már úgyse lehet semmin. Úgyhogy most már térjünk a tárgyra. Nyugodjon meg, Anna! Nem kell Magyarországon maradnia. Új életet kezdhet Franciaországban. Majdnem úgy, mint ahogyan elképzelte. Mindössze azzal az aprócska különbséggel, hogy továbbra is jelent nekünk.

ZAYK ANNA De hát hogy... (*nyel egyet*) Hogyan gondolják ezt?

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Egyszerűen. Nem jó semmit se túlkomplikálni... Mi hajlandók vagyunk fátylat borítani arra, hogy se puszi, se pá, az első adandó alkalommal faképnél hagyott volna bennünket, szem elől tévesztve, hogy az alku az alku. Nem állunk az útjába... Holnap tehát újra vonatra ül, s megint leutazik a határig, de most akadálytalanul átjut rajta. Megérkezik először Bécsbe, aztán Párizsba. Újra egyetemre fog járni. Csak most a Sorbonne-ra. Franciaországban erős a kommunista párt, az egyik legerősebb Nyugat-Európában, úgyhogy meglesznek ahhoz a kapcsolataink, hogy magát felvetessük, higgye el.

Megcsörren a telefon.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT (*bosszúsan a készülékhez siet*) A francba! Hogy még itt, munka közben se hagynak békén... (*felveszi a kagylót; pillanatok alatt katonássá keményedő, tiszteletteljes hangján hallatszik, hogy a felettesével beszél*) Igenis, ezredes elvtárs! ... Intézkedünk, ezredes elvtárs! A budapesti rendőr-

főkapitányságtól értesültünk, hogy az angol és az amerikai követség előtt egy több száz fős csoportosulás reakció és fasiszta jelszavakat hangoztatva hangulatot igyekezett kelteni a forradalmi munkás-paraszt kormány ellen, ezért a karhatalom a tömeget szétoszlatta, s harminckilenc személyt őrizetbe vett. A provokatív elemek anyagát haladéktalanul ki fogjuk keresni..... Igenis, ezredes elvtárs! Már holnapra, ezredes elvtárs! Szolgálatára, ezredes elvtárs!

Az őrnagy leteszi a kagylót. Valamit feljegyez a noteszába, aztán újra Zayk Annához fordul.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Hol tartottam?
ZAYK ANNA *(álmodozva)* Párizsnál. A Sorbonne-nál.

Kopogtatás. Aztán nyílik az ajtó. Az Első és a Második Detektív dugja be a fejét.

ELSŐ DETEKTÍV Őrnagy elvtárs! Szükség van még ránk? Vagy elmehetünk?
ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Ejha! Ti még itt vagytok, fiúk?
MÁSODIK DETEKTÍV *(enyhe nyomatékkal)* Mivel nem lettünk elküldve.
ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Akkor menjetek. A hölgy, akit bekísértetek, szabadlábbon fog távozni. Jó emberünk ő nekünk.

Az Első és a Második Detektív megemeli a kalapját, aztán elmegy.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Amikor az előbb megkérdeztem, hogy hol tartottam, még körülbelül tudtam, hogy hol, ám most, hogy megint megzavartak, már tényleg nem tudom.

ZAYK ANNA Párizs... Sorbonne...

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Á, igen! Nos, a Sorbonne csak a kezdet lesz. Miközben tanul, és persze jelent az ottani tartótisztjének az egyetemen, a társai között tapasztaltakról, be fogjuk vezetni a társaságba, megteremtjük az alkalmat arra, hogy megismerkedjen mindenféle fontos emberrel... Mondom, nem kurvák kellene nekünk. Hanem kifinomult, művelt, a sarat a legexkluzívabb körökben is állni képes „úrilány”-ok, akik adott esetben, a csillagok kedvező állása esetén befolyásos francia politikusok, üzletemberek feleségei is lehetnek. Egy kis kacérság, egy kis koktériá megengedett, több nem, illetve csak az eljegyzés után... Világos? ... Apropó, Anna! Hány éves is maga?

ZAYK ANNA Huszonnéggy. De ha muszáj, néhány évet le tudok tagadni. Még jobb, ha módosítják a születésem dátumát az okmányaimban, az anyakönyvben.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT *(nevet)* Ha már csakugyan huszonnéggy, akkor „rá kell kapcsolnia”, nehogy hamarabb öregedjen ki a feladatból, mintsem megoldja.

ZAYK ANNA *(most ugyanolyan frivol, ugyanolyan játékos, mint amilyen az előző jelenetben Karacsi Attilával volt)* Ne aggódjon! Egyelőre még kevesebbet mutatok a

valóságos koromnál, s törekszem rá, hogy ez a lehető leghosszabb ideig így maradjon. Szerintem még van legalább tíz olyan évem, amikor annyinak nézek ki, amennyinek látszani akarok.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Maga se aggódjon, Anna! Megbízom magában. Volt már egy-két közös ügyünk. Határozott, öntudatos nőnek ismertem meg, olyanak, aki minden helyzetben feltalálja magát, olyanak, aki mindent önállóan megold. Ha magának az ujjá köré kell csavarnia egy férfit, azt a férfit maga az ujjá köré csavarja.

ZAYK ANNA (*szerényen mosolyog*) Bár a próféta szólna magából.

A lány fészkelődni kezd a fotelben.

ZAYK ANNA Azt hiszem, értem és örömmel vállalni is tudom a feladatot. Most már mehetek? Hogy holnapra, az indulásomra felkészüljek.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Mindjárt mehet. De egy pillanatra még várjon, kérem! Levetíték magának egy-két diaképet. Minden emberünknek, akit Franciaországba küldünk ki, le kell vetítenem.

Az asztal közepére tesz egy diavetítő gépet, lekapcsolja a villanyt, s vetíteni kezd. Tíz képet vetít le. Ezekből öt kép 1956 októberében, a forradalmi események idején készült, és fiatal férfiakat, fiúkat örökített meg harci cselekmények közben: az egyik löfegyvert használt a képen, a másik egy Molotov-koktélt dobott el, a harmadik szovjet katonákkal keveredett tűzharcba, satöbbi. Utána ugyanennek az öt férfinak, fiúnak az igazolványképét vetíti le az őrnagy.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Nézze meg jól ezeket a fényképeket, Anna! Ezek olyan ellenforradalmárok, a népi demokrácia, a munkásosztály hatalmának megdöntése érdekében fellépett brigantik, akik sajnos kicsúsztak a kezünk közül, s tudomásunk szerint Franciaország felé vették az útjukat.

Zayk Anna a negyedik kép-párban rögtön ráismer Karacsi Attilára. Döbbenet mered rá a fényképére.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Meg tudta jegyezni őket? Vagy újra levetítsem az összeset?

ZAYK ANNA Vetítse le újra, őrnagy elvtárs! Nem könnyű az ilyet memorizálni.

Az őrnagy újra vetíti.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Egyiket sem ismeri?

ZAYK ANNA (*főlényesen*) Egyiket sem. Pedig kár. A negyedik srác egész jóképű. El tudnék vele egyet s mást képzelni.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Ezzel ne vicceljen! Ezek itt mind az öten veszedelmes ellenforradalmárok. Mind az öten kommunistákat, vagy szovjet katonákat öltek... Tessék! Az öt igazolványképet, vagyis hát a róluk készült másolatokat odaadom magának, hogy jobban be tudja a fickók képét véteni az emlékezetébe. De ígérje meg, hogy mielőtt útnak indulna, megsemmisíti az összes fotót.

ZAYK ANNA Megígérem!

Az őrnagy egy kis fehér borítékot nyom a lány kezébe, aztán udvariasan kikíséri a találkozásuk helyszínéül szolgáló, fedett lakásból.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT No, kislány! Induljon! Hogy is szól a Felszabadulás dala? „Indulj az útra, és vissza se nézz!” Én is ezt mondom magának: induljon az útra, és vissza se nézzen... Maga, Anna, most olyan lehetőséget kapott tőlünk, amely csak egyszer – vagy egyszer se – adódik az életben. Ne rontsa el! ... És sose érezze úgy, hogy egyedül van. Mert mi még ott, a távolban is magán fogjuk tartani a szemünket.

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Franciaország. A Sorbonne menzájának bejárata.

A bejáratot szorosan egymásba kapaszkodó baloldali fiatalok egy kis, ám annál harcosabb csoportja állja el.

Indulókat, munkásmozgalmi dalokat énekelnek egymás után, sorban: az Internacionálét, A nemzetközi brigádok indulóját („Madrid határán állunk a vártán”), az Avanti popoló-t, a Warszaviankát, az Amuri partizánok dalát, a Bunkócskát, stb., egészen addig, amíg a színpadon vannak.

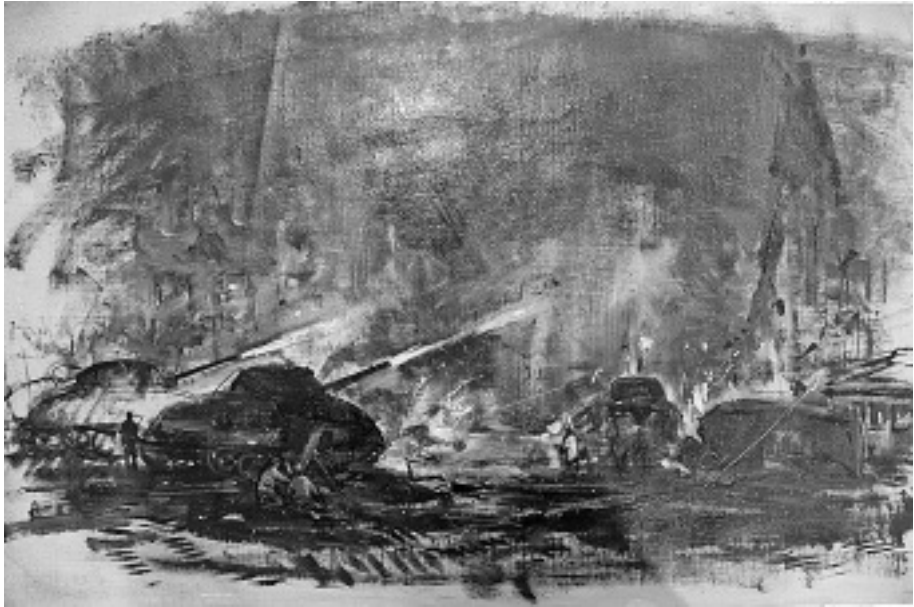
Két dal között pedig pfujolnak, kiabálnak.

BALOS FIATALOK Ki a fasisztákkal! Ki az egyetemről a fasisztákkal! ... Takarodjanak! ... Ki a fasisztákkal! Ki az egyetemről a fasisztákkal! Takarodjanak!

Karacsi Attila ebédelni jött ide a tanórák közötti szünetben. Bemenne az étterembe. De – másokkal, nem magyarokkal ellentétben – őt nem engedik be.

BALOS FIATALOK Pfu! Fasiszta! Rohadt fasiszta! Ki az egyetemről! Ki Franciaországból!

KARACSI ATTILA Mit üvöltöztök? Mi bajotok van velem? Megvesztetek, vagy mi? ... Én nem vagyok fasiszta. Én magyar forradalmár, magyar szabadságharcos vagyok. És nem melleleg ennek az egyetemnek, a Sorbonne-nak a művészettörté-

Tankok

Széna tér

net szakos hallgatója. Ha tudni akarjátok, engem két, otthonról jött diáktársam is leigazolt, ki vagyok, mi vagyok, az alapján vettek föl.

EGY BALOS FIATAL Minket nem téveszt meg! Fasiszta vagy. A szocializmus ellen szervezkedtetek ti mind, te is, meg a csőcselék többi tagja is! Hogy megdöntésék a munkások uralmát. Visszahozták a kizsákmányolást. Raboltatok. Fosztogattatok. Munkásvért ontottatok. Ti nem hazafiak voltatok. Sötét ellenforradalmárok.

KARACSI ATTILA Te jó ég! Honnan tájékozódtok ti? Csak nem a jereváni rádióból? Ahol, ha bemondják, hogy Moszkvában a Lenin téren Csajkákat osztogatnak, akkor az színigaz, azzal az apró korrekcióval, hogy nem Moszkvában, hanem Leningrádban, nem a Lenin téren, hanem a Moszkva téren, nem Csajkákat, hanem Pobjedákat, és nem osztogatnak, hanem fosztogatnak.

A balos fiatalok belefojtják énekükkel Karacsi Attilába a szót, s továbbra se engedik be, hiába mutogatja az ebédjegyét.

KARACSI ATTILA *(tétovázik, hogyan válaszoljon erre a provokációra; végül belebocszol az egyik balos fiatal hasába, hogy áttörhessen az élőláncon, de az még szorosabban összezár)* Na, most már elég! Elég ebből, ruszki seggnyalói! Ha annyira imádjátok a kommunizmust, miért nem költöztök a Szovjetunióba?

EGY BALOS FIATAL Mit mondtál, a kurva anyádat, te rohadt mocskos fasiszta! Arról beszélj inkább, hogy te miért rontod itt a levegőt Párizsban? Maradtál volna otthon, Budapesten. De ahhoz gyáva vagy. Ott bíróság elé állítanának. Felelősségre vonnának.

Újra énekelnek. Kólószerű tánclépéseket is tesznek.

KARACSI ATTILA Ti nem vagytok normálisak! Azért jöttem ide, Franciaországba, az emberi jogok szülőhazájába, mert szabad akartam lenni, s nem azért, hogy a magatokfajta tudatlan, agyimosott tökfilkók zagyvaságait hallgassam. Tudjátok meg, hogy nálunk, Magyarországon is akadnak olyan fiatalok, nem is kis számban, akik félelemből vagy mert karriert akarnak csinálni, „lefekszenek” a rendszernek, de olyanok – olyan hülyék, mint ti –, akik hinnének a kommunista népámításnak, már nincsenek. Mi már megtapasztaltuk, mi az a kommunizmus. Börtönbüntetések, internálások, kitelepítések. A szabad véleménynyilvánítás elfojtása. Egypártrendszer. Személyi kultusz. Hagymázos, megalomán gazdaságfejlesztési tervek. Az élet-színvonalnak a béka segge alá levitele.

A balos fiatalok részéről füttykoncert, szitokáradat fogadja Karacsi Attila szavait. Dacból ismét egy forradalmi dal éneklésébe fognak.

ZAYK ANNA *(még csinosabb, mint az első felvonásban volt, virágmintás ruhát, hozzáálló hajpántot és magassarkú cipőt visel; ő is ebédelni jött a menzára, ám az őrséget álló balos fiatalok őt se eresztik be)* Mi van itt? Bezárták a menzát? Elfogyott a kaja? KARACSI ATTILA *(egy pillanatig ámulva nézi a lányt, akinek a feltűnésére itt, francia földön, itt, az egyetemen egyáltalán nem számított, olyannyira, hogy önkéntelenül is felkiált)* Anna! Jézus, Mária! Mi keresel te itt? *(mivel azonban nem kap feleletet, higgadtan folytatja)* Nem otthon vagyunk, Anna. Itt, az áruk bőségébe majd' belefulladás, hozzánk képest szemérmetlenül gazdag Nyugaton olyan előfordulhat, hogy nincs pénzed, ezért nem tudsz megvenni valamilyen árut, olyasmis viszont elképzelhetetlen, hogy pénzed van, mégse kapod meg érte azt, amit akarsz. ZAYK ANNA *(felnevet)* Hűha! Meglátszik, Attila, hogy te is tanultál politikai gazdaságtant „a régi szép időkben”. A kapitalizmus politikai gazdaságtanáig legalábbis eljutottál.

KARACSI ATTILA Köszt, hogy megjegyezted a nevemet.

ZAYK ANNA Ugyanezt én is megköszönhetem, hiszen te se felejtetted el, hogy Annának hívnak, pedig... pedig már jó fél éve is megvan annak, hogy először és utoljára találkoztunk ott, a vonaton... De mondd már, mi a fene van itt? Mi ez a grimbusz? Miért nem engednek be?

KARACSI ATTILA Ezeket az eszement kis hülyéket *(a továbbra is mozgalmi dalokat harsogó balos fiatalok felé bökö az állával)* jól felültette a francia baloldali sajtó. A L' Humanité szerint 1956 októberében fasiszta felkelés zajlott Budapesten, azzal a céllal, hogy gyengítsék a világ haladó erőit, a Szovjetuniót, visszahozzák a feudálisista idöket.

ZAYK ANNA *(indulatba jön; táskájával ütni-vágni kezdi a vele szemben állókat, az eleven sorfalat)* Na, tünjetekek el innen, ti szovjet bérencek! Mert ha nem engedtek be minket ebben a minutumban, akkor először is kikaparom a szemeteket, aztán meg felmegyek a rektorhoz, s elmondom neki prózában és dalban, hogy zaklattok minket, magyar szabadságharcosokat, akiket a közvélemény méltán tart hősöknek, akiket általános rokonszenv övez világszerte.

A sorfal szétszakadozik. Karacsi Attila és Zayk Anna végre bejut a menzára. Rövid sorban állás után kikérik a menüt a konyhán, aztán leülnek egy üres asztalhoz, s enni kezdenek.

A radikálisan baloldali fiatalok nem mennek messzire. A menza előtt cövekelnek le. Folytatják a mozgalmi dalok éneklését, a hangjuk azonban most, miután bezárták az étterem ajtaját, már csak szürten hallatszik be.

KARACSI ATTILA *(még mindig miattuk füstölög)* Agybaj nagy baj! Agyalágyultak! Álomban nem gondoltam volna, hogy itt, Nyugaton lesznek majd olyanok, akik ellenszenvvel fogadnak minket, akik nem nekünk adnak igazat. Látod, ez a baj, Anna... A Nyugat, amely nem került kommunista uralom alá, sose fog megérteni bennünket, keletieket. Itt, a Szovjetuniótól biztos távolságban még lehet hinni a

szocializmusban, az emberiség szebb jövőjében és hasonló maszlagokban... Bár, úgy tudom, hogy amióta vérbe fojtották a forradalmat, tömegesen lépnek ki az emberek az itteni kommunista pártból is. Jó kis ébresztő volt! ... De több szót ne vesztegesünk a politikára! Többek között épp azért jöttem el Magyarországról, hogy többé ne telepedjen rá az életemre a politika.

ZAYK ANNA (*megértően*) Aha.

KARACSI ATTILA De még mindig nem tértem magamhoz egészen: egyik ámulatból a másikba esek, amiért itt vagy. Itt vagy Franciaországban. Itt vagy mellett... Tudod, hogy egy lyukas garas, nem sok annyit sem adtam volna azért, hogy valaha még látlak az életben? Amikor a vonaton elvittek téged a detektívek, megfagyott az ereimben a vér.

ZAYK ANNA (*lezseren*) Az én ereimben is. De aztán minden rendeződött. Kiderült, hogy tévedés történt. Összetévesztettek valakivel. Egy másik lánnyal. Állítólag hasonlítunk egymásra... Még bocsánatot is kértek tőlem.

KARACSI ATTILA (*hitetlenkedve*) Ki? Az ÁVO?

ZAYK ANNA Igen. Az ÁVO. Vagyis az új neve nem ÁVO. Politikai nyomozó hatóság lett, vagy valami ilyesmi... Várj egy kicsit! (*feláll*) Ez a borsóleves meg ez a karalábefőzelék a fél fogamra se volt elég. Hozok még magamnak egy szelet kenyeret! Egy szelet kenyér mindenkinek ingyen jár az ebédhez. Előfordult már olyan is, hogy kettőt kértem, de azért már morgolódtak.

Fordul egyet, s visszajön egy papírszalvétába csomagolt nagy karéj kenyérral. Azt majszolgatja.

ZAYK ANNA Te nem vagy éhes? Egy kicsit többet adnak itt, mint a pesti menzán, de ettől „a franciás” főzési módtól, megmondom, nem vagyok elragadtatva. Túl könnyű. Nem elég tartalmas nekem. Ha megebédelek, fél óra múlva éhesebb vagyok, mint voltam.

KARACSI ATTILA Én is sokkal jobban szeretem a magyaros, jó zsíros, jó paprikás ételeket. De mint egykori „háborús gyerek” én mindent megeszek, sosem finnyákolok.

ZAYK ANNA Mi a kedvenc ételed?

KARACSI ATTILA Minden a kedvenc étel – föltéve, hogy púposra van megpakolva a tányér. De persze, hogyha választhatok, a húsokért vagyok oda. Hús hússal. Férfi módra.

ZAYK ANNA Te... Idefigyelj! ... Nem hozod el a neked járó kenyeret a kassza mellől, a kenyereskosárból? Miért vesszen kárba?

KARACSI ATTILA Elhozhatom. S tudod mit? Odaadom neked.

Valóban elmegy a kenyérért, és Zayk Anna kezébe nyomja.

ZAYK ANNA (*kacéran*) Köszönöm szépen! Látod? Nekem már megérte, hogy találkoztunk.

Nagyot harap a kenyérbe.

KARACSI ATTILA Anyám gyerekkoromban gyakran mesélgette nekem, hogy egy bálban ismerkedett meg az apámmal, s másnap apám már meghívta egy cukrászdába. Dobostortát ettek és franciakrémest. De féltő, hogy én az ösztöndíjamból nem tudnák meghívni egy cukrászdába, Anna. Maradt hát ez. Ez... (*felnevet*) Hogy a kenyereket neked ajándékozom. Pedig szerintem te legalább úgy tetszel nekem, ahogyan az anyám tetszett az apámnak.

ZAYK ANNA (*elégedetten csillog a szeme*) Azt hiszem, egész érdekel ez a téma. Nem fejténéd ki bővebben?

KARACSI ATTILA Ezer örömmel. Már akkor nagy benyomást tettél rám, amikor először találkoztunk. S hidd el, nem csak azért, mert elvittek a detektívek. Hanem már az nagyon jól esett, hogy te szólítottál meg engem. Engem választottál ki az egész vonat összes férjje közül! Pedig ott, a vonaton, abban a tumultusban akár ötszáz férfi is fenn szoronghatott.

ZAYK ANNA Azért ne bízd el magadat! Sok más srác is volt ott, akik tetszettek nekem. De azok sajna csoportosan utaztak. Márpedig nekem ugyebár egy facér férfi kellett.

KARACSI ATTILA Ejnye! Ez nem volt szép tőled. Igazán meghagyhattál volna abban a hitemben, hogy az egész vonaton én voltam számodra a Number 1.

ZAYK ANNA Te! Emlékezz csak vissza! Nem úgy volt, hogy a nagyapád azt tanácsolta neked, hogy ha kijutsz ide, ne foglalkozz veled együtt érkezett emigráns lányokkal, hanem csakis született francia nőkkel. Tartottad magad ehhez?

KARACSI ATTILA Hát... Ha már így rákérdezel, nem tagadom, hogy amióta kint vagyok, felszedtem már két párizsi lányt. Ami fél év alatt nem egy nagy teljesítmény. Elég siralmas arány. Bár a társaim a diákotthonban még nálam is rosszabb eredményeket mutathatnak fel. Igaz, ők alig beszélnek franciául. Szótárral a kézben nehéz csajozni...

ZAYK ANNA Kíváncsi lennék, mivel szedted fel azokat a lányokat, akiket felszedtél. Biztos előadtad nekik a nagy forradalmárt, mi? ... Néhányan azok közül, akikkel körülbelül egy időben érkeztem, engem is azzal kábítanak, hogy milyen nagy hőstetteket vittek véghez a forradalomban. Ennyi meg annyi oroszolt meg... Ennyi meg annyi ávóستettek ártalmatlanná... Ezzel akarnak levenni a lábamról.

KARACSI ATTILA Nem azt mondom, Anna, hogy nem akarlak levenni a lábadról, mert le akarlak. Ám ha valamiben, akkor abban biztos lehetsz, hogy nem hősködéssel. E tekintetben is feltétlenül hallgatok a nagyapámra. Vezérkari ezredes volt. Már nyugalomba vonult, de a II. világháborúban reaktíválták, s az orosz fronton tanúsított vitézségéért ki is tüntették. Utóbb viszont, a „felszabadulás” után ugyanezen vitézség volt a hivatkozási alap arra, hogy börtönbe vessék, majd kitele-

pítsék... Így azt hiszem, mindenki másnál több joggal mondhatta azt nekem, hogy sose hengejtek még olyan dolgokkal se, amikkel elvileg lehetne, mert fordulhat a kocka, és a hőstetemet egyszer még egy vádirat fő vádpontjaként láthatom viszont.

Egy görnyedt, lompos, ötvenöt év körüli felszolgálónő csoszog oda az asztalukhoz, hogy letörölje, és elvigye az üres tányérokat.

FELSZOLGÁLÓNŐ (*nagy csörömpölés közepette nyers hangon veti oda*) Befejezték? Már jó egy órája üldögélnek itt. Figyelem magukat... Más is szeretne leülni és megebédelni.

KARACSI ATTILA (*azonnal felpattan*) Eszem a lelkét, kedves! Néha kínzóan gyötör a honvágy, de maga egyetlen szavával, egyetlen mondatával idevarázsolta a hazámat, Magyarországot. Ugyanezt a hangot, ugyanezt a modort szoktam tapasztalni otthon, ha betettem a lábamat egy-egy vendéglátóipari egységbe, önkiszolgáló étterembe, restibe.

Zayk Anna és Karacsi Attila kéz a kézben távoznak a menzáról. A balos fiatalok már nem álldogálnak ott az ajtó előtt. Az induló- és mozgalmi dal-éneklésük is rég abba-maradt.

ZAYK ANNA (*búcsúzni készül*) Na, én megyek! Kezdődik az órám. Mondtam már, hogy itt francia–orosz szakos vagyok? Oda tudtam csak bekerülni. De végül is nem bánom. Nem árt, ha megtanulom az oroszot, ha már otthon képtelen voltam rá a kötelező oktatás ellenére.

KARACSI ATTILA Ne menj még el, Anna! Beszélgessünk még egy kicsit. Gyere, üljünk le erre a padra! (*szorosan egymás mellé telepednek*) Ha maradsz még, akkor elárulom neked, hogy az előbb nem mondtam egészen igazat. Megesik, hogy én is otthoni sztorikkal etetem a lányokat. Tudod, tesztnek használom őket...

ZAYK ANNA Tesztnek?

KARACSI ATTILA Igen, tesztnek. A kedvenc, kellőképpen megható történetem az, hogyan jutottam át a határon... Azután, miután téged elvittek a detektívek, elterjedt a vonaton, hogy a végállomáson nyüzsögnek az oroszok. Leszálltunk hát egy állomással előbb, és keresztülmentünk egy kis falun. A helybeliek közül egy férfi elvezetett minket az erdő széléig, és megmutatta tovább az utat. Mi azonban rossz irányba térhettünk le, mert órákon keresztül bolyongtunk a sötétben, anélkül, hogy átértünk volna Ausztriába. Fáradtak voltunk már és pánikba estünk. Egyszer csak az eget foszforeszkáló jelzőfények világították meg, és géppisztolylövések kerítettek be minket. Egy robbanás villanását láttam és az erejét éreztem. A következő dolog, amire emlékszem, az volt, hogy a hátamon fekszem a jeges vízben. „Gyerünk!” – kiabálták a társaim. „Másszál!” Egy mocsaras, elnyeléssel fenyegető részen másztunk előre, mígnem elértünk egy tanyaházhoz. Ott, még mindig négykézláb, egy osztrák cigarettacsomagot találtam. Bementünk a házba, továbbra is reszketve a

hidegtől és a félelemtől. Olyan kimerültek voltunk, hogy azt se néztük, osztrákok vannak-e ott vagy magyarok. Egy férfi jött az ajtóhoz. „Mostanában már nem nagyon találkoztunk menekültekkel” – mondta. „Hogy sikerült átjutniuk?” Másnap reggel az osztrák határőrök elmondták, hogy hat magyar, köztük két kisgyerek holttestére bukkantak az ingoványban, amelyen átjöttünk. Azok szegények úgy pusztultak el, hogy be se tudták azonosítani őket.

ZAYK ANNA *(zsebkendőt vesz elő)* Még jó, hogy nem sminkeltem ki magam, mert könnybe lábadt a szemem. Ami a teszted szerint ugye annyit jelent, hogy nem vagy közömbös a számomra. Nem mintha nálam különösebb tesztekre lenne szükség. Egy magamfajta tűzrólpattant, karakán, felvágott nyelvű lányból nem kell harapófogóval kihúzni, hogyha tetszik neki valaki... Jól nézek ki. Ezért nekem rengeteg férfi udvarolt már, de ha azt látom, hogy egy férfi nagyon rám van kattánva, akkor valahogy defenzívába kerülök. Érted? Valahogy ellenkezés támad bennem. Megszólal a kisördög és azt mondja: „Nem!” ... Engem csak és kizárólag azok a férfiak érdekelnek, akiket nekem kell meghódítanom. Élvezem, ha látom, hogy a kiszemelt férfi először tart tőlem. Ám aztán... Aztán izzani kezd körülöttünk a levegő. Működésbe lép a kémia.

KARACSI ATTILA Ha ez így van, akkor remélem, engem is azok közé a férfiak közé sorolsz, akikért meg kell harcolni, akik nem adják meg magukat olyan könnyen.

ZAYK ANNA Még nem jöttem annyira tisztába veled, hogy tudjam, tényleg érdemes vagy-e arra, hogy törjem magam utánad... Mit szólnál, ha én is tesztnek vetnék alá? Ha én is elmondanám neked, hogy én hogyan jutottam át a határon, s lesném, hogy reagálsz... Mert tudod, nekem se volt könnyű átszökni. Egy hideg decemberi estén szálltunk le a vonatról. Egy magas, barátságos idegen szólított meg bennünket és mondta, hogy a menekültek éjfélkor indulnak az osztrák határ felé. A környező határmenti települések lakói több ezer menekültet segítettek át a határon, amiért semmilyen ellenszolgáltatást nem kértek. Később a fülembé jutott, hogy börtönbe vetették őket ezért. Sokakat ki is végeztek! ... Követtük vezetőinket úttalan utakon át – a földre hasalva, amikor orosz járőröket hallottunk. A csatornákon kis ladikokkal keltünk át és mikor irányító rakétákat lőttek fel, a szalmakazlakban bújtunk meg. Egész éjszaka gyalogoltunk, míg az osztrák határhoz nem értünk. Vezetőink: becsületes, bátor magyarok, mutatták az utat Nyugat felé! Nevetni fogsz, de akkor úgy éreztem, hogy ha mindenki olyan lenne, mint ők, akkor... Akkor el se kellene menni az országból.

KARACSI ATTILA Tessék, nézz rám! Meghatódtam. Féllettelek. Ami kábé egyenlő azzal, hogy szeretlek. Ha eddig nem tudtam volna, most még jobban tudatosodott bennem.

ZAYK ANNA Mifene? Szóval félredobnád a nagyapád életbölcességét? A tanácsa ellenére kész lennél összejönni velem? Egy magyar lánnyal?

KARACSI ATTILA (*átöleli és hevesen megcsókolja a lányt*) Az idők bölcsességei azért vannak, hogy a fiatalok áthágyják őket... Szeretlek. Szeretlek, Anna... Szeretném, ha feljőnnél a kollégiumi szobámba.

ZAYK ANNA Nagyon meg lennél lepve, ha azt válaszolnám, hogy jó, felmegyek?
KARACSI ATTILA Nem. Nem lennék meglepve. (*elmereng, emlékek sokasága elevenedik föl benne*) Tudod, én akkor... akkor, amikor október 23-án kitört a forradalom, sem voltam egy cseppet se meglepve. Olyan magától értetődően következett be minden. Mintha úgy és csakis úgy történhetett volna. Az előző nap még mozdulatlanak, a sarkaiból kiforgathatatlanak látszott a világ, de aznap... Aznap minden megváltozott, minden lehetségesnek tűnt... A gyárban, a mi részlegünkben tucatnyi húsz év körüli fiatal – fiúk és lányok vegyesen – dolgoztak, akik számára a poénkodás, a vidám szórakozás sokkal fontosabb volt, mint a szocializmus építése. Az ráért számunkra, dolgozzanak érte, akiknek sürgős. Kora reggel a DISZ vezetői gyűlést hirdettek az ebédlőbe, miután a gyár többi részlegében a fiatal munkások csapatosul léptek ki a rájuk erőltetett kommunista ifjúsági szervezetből. Nálunk a vezetők remélték, hogy mi hűek maradunk Lenin elvtárs tanításához, és megvédjük a DISZ és a párt becületét. Abból persze nem lett semmi, ahogy emlékszem, valamennyien visszaadtuk a tagsági könyvünket... Október 23-án már lógott valami a levegőben, az üzemben mindenütt szólt a rádió. Egy óra körül járt, amikor a déli cigányzenét megszakította a belügyminiszter közleménye: „A közrend zavartalan biztosítása érdekében a Belügyminisztérium nyilvános utcai gyűléseket, felvonulásokat a további intézkedésig nem engedélyez”. A műhelyben leállt a munka, hiszen már érkeztek hírek az egyetemisták tüntetéséről, mi fiatalok elhatároztuk, hogy csatlakozunk hozzájuk. A munkaidő délután kettőkor ért véget, de mi már jó félórával előtte berontottunk az öltözőbe. Miután elkészültünk, rohantunk ki a gyárból az Üllői útra, ahonnan villamossal indultunk Budára a Bem-szoborhoz. Meghallgattuk Sinkovits Imre gyújtó hatású szavaltát, aztán a Margit-hídon keresztül átmentünk a következő helyszínre: a Parlamenthez. Már messziről hallatszott a Parlament előtti tömeg zúgása. Mikor közelebb értünk, tisztán kivehetővé vált, hogy a „Vesz-szen Gerő!” és a „Mondjon le!” kiáltásokat skandálják az emberek.

ZAYK ANNA (*csöndesen, elmélázva*) Én is kinn voltam a Parlament előtt.

KARACSI ATTILA Hát akkor tudod, milyen izzó hangulat volt! Hát akkor tudod, hogy a forradalmi láz mindenkit: minden magyart egy emberként elkapott. Hallanod kellett, hogy a tömeg egyre merészebb jelszavakat kiabált. Leginkább azt, hogy: „Ruszkik, haza!” Aztán elénekeltük a Kossuth-nótát, később a Himnusz és a Szózatot. Majd követelni kezdtük, hogy oltsák le a zsarnokság jelképét: a Parlament tetején lévő kivilágított vörös csillagot... Akkor már tudtam, hogy történelmi eseményeknek vagyok részese. Tizenkét nap, tele örömmel és szomorúsággal, tele veszéllyel és izgalommal. Tizenkét nap, amely új fejezetet nyitott a történelemben is, és az én életemben is... Valahogy ezt érzem teveled is, Anna. Ezt a természetességet, ezt a magától értetődőséget. Tegnap még nem is sejtettem, hogy újra láthatlak, ma viszont már tudom, hogy nekünk találkozni kellett, nekünk dolgunk van

egymással... No gyere! Gyere velem! Most úgyis az összes szobatársam órán van... A portást pedig majd lefizetem néhány frankkal. Akkor nem akadékoskodik, hogy nőt viszek fel.

Egy pillanatra elsötétedik a szín.

Amikor megint kivilágosodik, a diákszálláson vagyunk. Egy négyágyas szobában.

KARACSI ATTILA *(miután felgyújtotta a villanyt, neki is szemébe ötlük az óriási rendetlenség, ezért kissé zavarba jön, és pár holmit sietősen odébb rak, vagy éppen berúg az ágy alá)* Pfű! Micsoda kupi van itt! Micsoda hatalmas kupi! ... El ne menekülj mindjárt, Anna! Tudod, az összes szétdobált zokni nem az enyém. Három srác lakik még itt kívülem. János, Imre és Péter... Az istennek se képesek kiüríteni a hamutálatkat, pedig én is utálom, ha az orromba bűzölögnek a cigarettacsikkek... Az a sok mosatlan edény az asztalon? Kimustrált műszaki cucc a sarokban? Mind az Imréé. Szidjuk őt a rendetlensége miatt, de Imre rá se ránt... Mondanám, hogy ne nézz körül, Anna, de hogy egy nő ne nézzen körül, az kizárt.

ZAYK ANNA *(felkiált)* Rita Hayworth!

Karacsi Attila ágya fölött valóban Rita Hayworth nagyméretű poszterképe van kiragasztva. A vöröshajú – „festett vörös” – sztár a Gilda című filmben viselt fekete selyemruhájában, hátravetett fejjel, enyhén szétnyílt ajkakkal pózol. Kezében cigarettát.

KARACSI ATTILA Voilà! Ennél eklatánsabb bizonyítékot, hogy mennyit gondoltam rád, Anna, nem is hozhatnék fel! *(rámutat a Hayworth-képre)* Nézd meg a többi srác ideáljait! Marilyn Monroe. Elisabeth Taylor. Gina Lollobrigida. Szőke. Fekete. Barna.

A másik három ágy fölé kiragasztott poszterek felé bök.

KARACSI ATTILA Engem cukkolnak is a többiek, hogy miért vagyok úgy oda Hayworthért, aki maholnap negyvenéves, míg a többiek „női” sokkal későbbi évjáratokból valók. De én mindig mondom a cimboráknak, hogy engem nem is annyira Hayworth hoz lázba, hanem egy másik nő, egy másik lány, aki szebb is, fiatalabb is Hayworth-nél. Ez vagy te, Anna! ... Nagyon kívánlak!

Csókolózni kezdenek. Aztán Karacsi Attila leoltja a villanyt, s a lánnyal együtt az ágyra hanyatlik.

Egy idő után ismét fény gyúl fel.

ZAYK ANNA *(előveszi a táskájából a tükreket és a piperekészletét, és sebtében rendbe hozza magát)* Tudod, Attila, hogy én is be tudnám bizonyítani, ha épp akarnám, hogy hányszor gondoltam rád azóta, amióta ott, a vonaton el kellett válnunk.

KARACSI ATTILA Csakugyan? Ha be tudnád bizonyítani, akkor bizonyíts is be.

Zayk Anna kikotor a táskájából egy fehér borítékot, kivesz belőle egy igazolványfotót és odaadja a fiúnak.

ZAYK ANNA Ezt mindig magamnál hordom.

KARACSI ATTILA *(felszisszen)* De hisz... De hisz ez az én fényképem! Hogy kerül ez hozzád?

ZAYK ANNA *(sejtelmes pillantással)* Hadd maradjon az én titkom. Egy nő titok nélkül nem nő. Én pedig már annyit adtam neked magamból, hogy valamit vissza kell tartsak. Így érhetem el, hogy minél hosszabban, minél forróbban szeress... Vagy nem?

MÁSODIK JELENET

Éjszaka. Ugyancsak a diákszálláson.

Karacsi Attilának szobájába öt évfolyamtársuk ront be nagy robajjal, éktelen ordítózást csapva. Hazulról, Magyarországról átdobott ávós ügynököket, spicliket keresnek.

Felkapcsolják a villanyt, s felverik az alvókat (Karacsi Attilát és a szobatársait: Jánost, Imrét és Pétert), akik eleinte nem nagyon értik, mi történt, mi a baj. De azért kikászálódznak az ágyukból. Kócosan. Ásítózva. Pizsamában.

AZ AD HOC ÖSSZEVERŐDÖTT NYOMOZÓKOMMANDÓ EGYIK TAGJA *(kirántja a fiókokat, a földre dobálja a tartalmukat és kihajigálja a ruhákat, egyéb holmikat is a szekrényekből)* Itt nincs semmi... Itt sincs... Hová rejtettétek a fegyvereket? Hova rejtettétek a rádió adó-vevő készüléket? ... Ki vele! Beszéljetek! Ha hallgattok, mi akkor is megtaláljuk őket!

KARACSI ATTILA Mit műveltek itt, éjnek idején?

ELSŐ KOMMANDÓS Keresünk... Kutatunk...

KARACSI ATTILA De hát mit, az isten szerelmére?

MÁSODIK KOMMANDÓS Gyanús jeleket... Bizonyítékokat arra, hogy ávós ügynökök, besúgók férkőztek be közénk. Egész konkrétan fegyvereket keresünk. No meg azt a rádió adó-vevő készüléket, amelynek segítségével tartjátok a kapcsolatot Budapesttel. A kádári titkosrendőrséggel.

IMRE Spionnak hiszel minket? Éppen minket? ... Te nem vagy eszeden!

Karacsi Attilának és a három szobatársának azonnal kimegy az álom a szeméből. Egy szempillantás alatt levetik a pizsamájukat és ők is utcai ruhába bújnak. Felöltözve egy kicsit magabiztosabbak lesznek, s próbálják megakadályozni a szobájukban folyó dülást.

JÁNOS Hé! A lemezeimhez ne nyúljatok, ti marhák! Értékes felvételek... Csupa válogatott lemez. Megkeserülitek, ha eltöritek őket.

MÁSODIK KOMMANDÓS Szarunk a lemezeidre! ... Kit érdekelnek most, amikor ébernek kell lennünk, amikor meg kell tisztítanunk a közösségünket a szeméttől, a mocsoktól. Az árulóktól.

Az egyik kommandós diadalittasan mutat fel egy fényképet, amit egy fiókban talált. Rákosi Mátyás tavaly leváltott pártfőtikárnak, Sztálin legjobb magyar tanítványának fényképét.

ELSŐ KOMMANDÓS *(nem kis malíciával)* Kit látnak szemeim? Egy kedves ismerős. Rákosi... Az ő kopasz hájfejevel. Zsirdiszó pófájával... Apám mindig azt mondta otthon róla, hogy ha neki ilyen feje volna, akkor ő a nadrágjában hordaná... Kié közületek ez a Rákosi Mátyás-fotó? A mi hön szeretett Rákosi Mátyás elvtárs-pajtásunk fotója? *(leköpi a fotót)* ... Na! Na! Ki vele! Kié ez az átkozott fénykép?

JÁNOS *(jelentkezik)* Az enyém. De nem azért hoztam magammal, mintha valaha is párttag, vagy az ávosok spiclije lettem volna... Épp ellenkezőleg! Azért hoztam, hogy ha honvágyam lenne, akkor csak ránézek...

MÁSODIK KOMMANDÓS Ócska kifogás. Ezzel nem dumáltad ki magadat. Nekem gyanús, gyanon gyanús vagy.

Karacsi Attila János védelmére siet.

KARACSI ATTILA Hagyjátok békén Jánost! Én tűzbe teszem érte a kezemet! Együtt harcoltunk egykor a Corvin-közben. Én mint parancsnok, az ott harcoló vagy tizenöt parancsnok egyike. János meg mint a legjobb emberem.

HARMADIK KOMMANDÓS Ezt bárki mondhatja magáról! Bárki mondhatja magáról, hogy a Corvin-közben, vagy a Széna térnél harcolt.

KARACSI ATTILA Csakhogy én, öcskös, nemcsak mondom magamról, hanem valóban ott harcoltam. Persze, megértem, hogy nem hiszed. Te nem voltál ott. Nyilván anyuci, apuci oltalma alatt, otthon, a vécében lapultál meg. Szinte hallom az anyukád hangját: „Aj! Drága, Józsikám! Ne menj ki az utcára! Ne keveredj bele semmibe!” ... És még te adod itt a bankot. Te játszod itt a nagyfiút! ... A fene essen beléd!

A kommandósok visszavesznek a hangjukból. Már nincsenek olyan nagy mellénnyel, mint akkor, amikor berontottak.

ELSŐ KOMMANDÓS Ne minket hibáztassatok, pajtás! Muszáj megtalálunk az árulókat. Azokat, akik a háttérben mozgatják a szálakat. Ti is tudjátok, hogy múlt héten a Kelen Ricsit, azt az angyalföldi srácot halálos baleset érte. Elütötte egy autó, aztán huss, továbbhajtott. Azóta sincsen meg a gázoló... Ma éjjel pedig?

...Ma éjjel pedig (*elakad a szava*) szerencsétlen Felleg Vince követett el öngyilkosságot... Egy baleset... Egy öngyilkosság... Így, ilyen gyors egymásutánban. Ilyen fiatal áldozatokkal. Még egyikük se volt húszéves... Ez nem lehet véletlen.

PÉTER (*megrökönyödik*) Azt mondd, hogy Felleg Vince megölte magát? Hogyan?

HARMADIK KOMMANDÓS Pisztollyal. Főbe lőtte magát. Nem hallottátok a lövést? ... Vince itt lakott ezen az emeleten. Alig három szobával mellettetek.

PÉTER Én nem hallottam semmiféle lövést. Tavaly októbertől decemberig olyan sok lövést volt módom hallani, hogy süket vagyok a lövésekre, a robbanásokra... De mondjátok, értesítették már a rendőrséget?

ELSŐ KOMMANDÓS Én találtam rá Vincére. A szobatársam volt... S még nem értesítettem a hatóságokat, csak őket, Vince legjobb barátait (*a vele együtt jöttekre mutat*) riadóztattam azon nyomban. Hogy azelőtt lépjünk akcióba, mielőtt még a rendőrség kiszállna... Tudjátok, mi nem szeretnénk, ha eltussolnák, érdemi vizsgálat nélkül lezárnák ezt a két, gyanús ügyet. Tisztán akarunk látni... Tudni szeretnénk, ki a felelős Ricsi és Vince haláláért. Ők mindketten részt vettek a fegyveres harcokban. Ezért gondoljuk, hogy hazulról, Budapestről szervezhatték meg a halálukat. Úgy valahogy, ahogy Trockij halálát is Sztálin rendelte meg. Sztálinnak egészen Mexikóig elért a keze. A jégcsákánnyal persze nem ő, hanem egy helyi figura, valami Ramón Mercader sújtott le. Itt is, köztünk is lennie kell egy Ramón Mercadernek.

PÉTER Felleg Vince... úgy értem, Vince hullája... még mindig a szobájában van?

NEGYEDIK KOMMANDÓS Alighanem. Mi nem nyúltunk hozzá.

KARACSI ATTILA, JÁNOS, IMRE ÉS PÉTER EGYSZERRE Akkor megnézzük.

Mind a négy szobatárs átmegy a másik szobába, hogy megnézzék a halottat. Az alkalmi nyomozókommandó tagjai ezalatt Attiláék szobájában maradnak és összesűgnak.

ÖTÖDIK KOMMANDÓS (*a többieknek*) Hagyjuk őket a fenébe! Nem ők azok, akiket keresünk.

Néhány perc múlva visszajön a négy szobatárs. Látszik rajtuk, hogy megviselte őket a másik szobában feltárult látvány. János egyenesen rosszul van. Öklendezik.

KARACSI ATTILA Megnéztük Vincét. Ez nem öngyilkosság... Én ott dulakodás nyomait láttam. Vincét megtámadták és küzdött, még hozzá a végsőkig küzdött az életéért... Egyértelmű, hogy gyilkosság történt.

IMRE Szerintem is.

PÉTER Mennyi vér! Istenem! Mennyi vér! ... Azt hittem, többé nem látok már vért... És akkor ez...

KOMMANDÓSOK EGYÜTT Na, mi megyünk is! Elnézést. Jó éjszakát! Jó alvást! Körülnézünk máshol is... Ott tán több szerencsével járunk és elkapjuk azt a piszkot, aki beépült közénk.

Kitrappolnak a szobából. Az általuk a többi, egyre távolabbi szobákban ütött zaj végig hallatszik az egész jelenet alatt. Igaz, mind halkabban és halkabban.

JÁNOS Tudjátok mit? Nekem ebből elegendem van. Nagyon elegendem. Már eddig is sokat vacilláltam rajta, de most végleg eldöntöttem, hogy hazamegyek. Haza Magyarországra. Az ezerszer áldott nyolcadik kerületbe... Ezek az önjelölt igazságosztók, akik az előbb bezúdultak ide, szinte rosszabbak, mint maga az ÁVO... Ismeritek azt a viccet, hogy késő éjjel rémisztően dörömbölnek egy pesti bérlakás ajtaján, a lakó felriad álmából, kimegy az előszobába, és reszkető hangon kérdi: – K-k-ki az? – A Halál! Az illető megkönnyebbülve: – Hála Istennek, már azt hittem, az ÁVO... .. No, ezek az előbbi kis pöcsök még az ÁVO-n is túltesznek. Bennünket, a bajtársainkat, bennünket, a sorstársainkat is képesek meggyanúsítani.

KARACSI ATTILA Te, János, te tényleg haza akarsz menni?

JÁNOS *(egyszerűen, de meggyőződéssel)* Igen. Ez az előbbi jelenet, ez a mindent elárasztó paranoia csak az utolsó csepp volt a pohárban... Honvágyam van.

Leszedegeti a földön lévő lemezjátszójára rádobált ingeket, pulóvereket, és lejátssza a Honvágy-dalt. Boross Ida előadásában.

JÁNOS *(együtt dúdol az énekesnővel)* „Oly távol, messze van hazám, csak még, még egyszer láthatnám, az égbolt, felhők, vén hold, szellők, mind róla mond mesét csupán. A sorsom jó vagy rossz nekem, itt minden, minden idegen. Más föld, más ég, más táj, más nép, óh, bárcsak otthon lehetnék. Holdfényes májusok, muskátlis ablakok, hozzátok száll minden álmom. Ott ahol él anyám, ott van az én hazám, s ott lennék boldog csupán.”

A három másik fiú dühös lesz a dal hallatán. Imre belerúg a lemezjátszóba. Karacsi Attila pedig leveszi a lemezt, megpörgeti az ujja körül, aztán a földhöz vágja.

KARACSI ATTILA Rohadtul unom már, János, hogy állandóan ezt az érzelgős giccset nyekergeted. Mintha direkt kínoznád magadat, s persze minket is. Hagyd már ezt abba, mert ilyen hozzáállással sose fogsz beilleszkedni. Mindig idegen maradsz. Lásd, nekem már megvannak itt, Párizsban is a magam kis szokásai, már-már otthonosan mozogok a magam kis útvonalain, szereztem új barátokat is. Kövesd a példám! Neked is jobb lesz. Jobb, mint ha beleragadsz a múltba.

JÁNOS Nevezheted érzelgős giccseknek, sőt szét is törheted a lemezt, de a dal igazságát nem semmisítheted meg... És azt az igazságot se negligálhatod, hogy szívet cseréljen, aki hazát cserél! Mert bárhogy él és bárhol, csak félig él. A „szabadság”, az meg csak egy nagy kamu. Annyit veszít vele az ember, hogy ami marad, az már nem is éri meg.

IMRE Ne dőlj be Kádáréknak, János! Tudom, hogy amnesztiát hirdettek a disszidenseknek, de ez csak csapda. Lépre csalás. Visszacsbítják a megkeseredett, csalódott embereket, aztán lesittelik őket. Hazamész és még mielőtt a családoddal találkozhatnál, egy börtönben találod magadat. Adott a tényállás. Tiltott határátlépés.

JÁNOS Engem már az se érdekel, ha leültetnek. Hazamegyek. Épp eleget láttam már a Nyugatból. A fényeit, a csillogó kirakatait is, ugyanakkor az árnyoldalait is.

Engem itt úgyse fogadnak be, ha száz évig élek is, azt én már most látom, ennyi idő után. Se a született franciák. Se a '45-ben kikerült emigránsok. Azok az ultrakonzervatív őskövületek. Csak lógok itt összevissza, gyökértelenül a levegőben. Otthon meg mégiscsak ott vannak a szüleim. A menyasszonyom.

A másik három fiú elhallgat. Eztán már meg se kísérlék, hogy lebeszéljék Jánost. Érzik: döntött. Véglegesen.

JÁNOS Mi van? Mi van kedves barátaim, drága cimboráim? Még annyit se vagytok képesek kinyögni, hogy gondoljam még egyszer át, ne döntsék ilyen elhamarkodottan? ... Ezt azért elvártam volna tőletek.

PÉTER *(a vállát vonogatja)* Mit koptassuk a szánkat? A te életed. Úgy rontod el, ahogy akarod... Én, jól tudjátok rólam, hisz előttem se hazudoztam, se titkoltam vagy szépítgettem az indítékaimat, nem azért jöttem ki, mert megrészegettem a „Liberté, Égalité, Fraternité” szentháromságtól. Hanem a jobb élet reményében. A madár se a rózsák, hanem a tetvek miatt száll a rózsabokorra... Annyi sütnivalóm van, hogy tudjam: Nyugaton mindig jó volt és mindig jó lesz, Keleten meg mindig szar volt és mindig szar lesz... Nem hiszem, hogy ennél bárki is tisztábban, tömörebben tudná megfogalmazni a történelem tanulságát. Én ezért jöttem el otthonról. S ezért nem fogok soha hátraarcot csinálni, azt pedig, aki ezt megteszi, bármilyen megfontolásból, csak sajnálni tudom.

KARACSI ATTILA *(ingerülten félbeszakítja Pétert)* Ismerjük a materializmusedat, Péter! De a te szempontjaidnál azért vannak magasabb szempontok is. Ami engem illet, én szívesen hazamennék akár a nyomorba is, viszont semmi esetre se mennék haza addig, amíg egy kollaboráns kormány van. Ez nálam elvi kérdés!

JÁNOS *(gonoszul)* Elvi kérdés?! ... Hogy oda ne rohanjak! A te elvi kérdésed igen dögös, igen jó bőr és hosszú, vörös haja van.

KARACSI ATTILA *(elképedve)* Mit beszélsz?!

JÁNOS Nehogy azt hidd, Attila, hogy nem tudjuk, hogy kit kerülsz mostanában, pontosabban nem is kerülsz, mert azon a lányon nincs mit kerülni... A portás leadta nekünk a drótot. Amikor a múltkor fel akartam jönni a szobába, kacsintott egyet és a fülembé súgta, hogy most inkább ne jöjjen fel, mert te édes kettesben vagy azzal a Zayk Annával.

IMRE Rossz hírű egy lány... Szép lány. De rossz hírű.

KARACSI ATTILA Ne pofázzatok bele a választásomba! Lehet, hogy a nagyapám még azon mérte egy nő értékét, hogy szűz-e, vagy sem, de számomra ez nem lényegi kérdés. Ma már más világ van.

JÁNOS Húha! Mit nem hallunk? ... Te már beható vizsgálatnak tudtad alávetni Zayk Anna szűzhártyáját, illetőleg annak hiányát? Ti aztán nem húztátok az időt.

KARACSI ATTILA Mondom, hogy fogd be a pofád!

IMRE Vigyázz azzal a lánnyal, Attila! Rossz hírű... Nem kurva. Legalábbis nem halottam, hogy annyi kézen... azazhogy farkon fordult volna meg, ami kirívó lenne.

Inkább az a baj velem, hogy fura emberek között forgolódik, fura kapcsolatai vannak... Hallottam valakitől, hogy rendszeres jár a 45-ös emigránsok rendezvényeire.

KARACSI ATTILA Na és? Kinek mi köze hozzá? Miért baj az? ... Azért mert mi ásatag öslényeknek, anakronisztikus figuráknak tartjuk a régi emigrációt, a háború végén idemenekülteket? A méltóságos urakat. A vitézeket. Az egykor a náci Németország mellett kiállókat, akik fújnak ránk, '56-osokra, lejudeo-bolsevikoznak, le-trockistáznak minket, mert őrülük még mi is balra, nagyon is balra állunk... Tőlem magyarkodhatnak és civakodhatnak, amennyit csak akarnak. És ha Anna eljár hozzánk, hát tegye. Lelke rajta. Lehet, hogy számára ad az valamit, ami számunkra tragikomikus, amin mi csak röhögni tudunk.

JÁNOS Csak el ne veszítsd a tisztánlátásodat azzal a lánnyal kapcsolatban, Attila! Szerintem még a szeme se áll jól. Nem tudom, hogy mit forral magában, miért hálózott be téged, de...

KARACSI ATTILA *(leburrozza Jánost)* Nem olyan időket élünk, hogy párbajt vívjunk nőkért, mint Puskin meg Lermontov idejében. De ha valaki azt a nőt, aki nekem fontos, gyalázza, az megismerkedhet az öklömmel.

JÁNOS Hát jó... Ha akarod, némasági fogadalmat teszek. De egyszer még eljöhök az az idő, amikor rájössz arra, hogy Zayk Anna egy veszedelmes, bajt hozó nő, s én nem véletlenül óvtalak tőle.

HARMADIK JELENET

Újra Karacsi Attilaék kollégiumi szobája a helyszín. De mintha nem is ugyanaz a szoba lenne. Tökéletes rend van – az ágyak bevetve, a ruhák, egyéb holmik elpakolva, mosatlan edények, földre dobált szemetek se láthatók sehol. Minden glédában áll.

A másik változás az, hogy a korábban Karacsi Attila ágya fölé kiragasztott Rita Hayworth-kép le van tépve. Csak itt-ott maradt meg belőle egy-egy, a tapétáról levakarhatatlannak bizonyult fekete-fehér csík, illetőleg folt.

Karacsi Attila és Zayk Anna együtt jönnek be az addig üres szobába. A lány most is nagyon csinos, nagyon elegáns. Fehér ruhát visel, s hozzá világoskék táskát, világoskék körömcipőt.

ZAYK ANNA *(felkiált)* Mi történt? Világcsodája! Ti kitakarítottatok?

Észreveszi azt is, hogy a Rita Hayworth-poszter milyen sorsra jutott. Rámered, de nem fűz hozzá megjegyzést.

KARACSI ATTILA Jó megfigyelő vagy. Eddig mindig azt hallottam, hogy a rend nem feltűnő, a rendet nem lehet észrevenni. Csak a rendetlenséget. Az szemet szúr... Te viszont, Anna, azonnal felfigyeltél rá, hogy kitakarítottunk.

ZAYK ANNA *(nevet)* Nem volt nehéz kiszűrni.

KARACSI ATTILA Meg se kérdezed, miért takarítottunk ki és raktunk rendet?
ZAYK ANNA Gondolom, a kollégium vezetősége megelelte ezt a kuplerájt és az orrotok alá dugta a házirendet.

KARACSI ATTILA Tévedsz. Tegnap éjjel razzia volt a kollégiumban, s akkora fel-fordulással járt, hogy muszáj volt utána rendet rakni... Nem a rendőrség tartotta a razziát, illetve később ők is bejöttek a képbe, de először néhány itteni fiú, az évfolyamtársaink álltak össze valamiféle nyomozókommandóvá és módszeresen átkutattak minden szobát. Mivel történt néhány gyanús haláleset mostanában: balesetek, öngyilkosságok, a fejükbe vették, hogy az ÁVO utánunk nyúlt, és spicliket, besúgókat küldött ránk. Végül is, ez nem lenne meglepő. Amióta világ a világ, a hírszerzés, a titkosszolgálatok éltek és élnek is azzal a módszerrel, hogy külföldre juttatják: „átdobják a határon” a beszervezett embereiket. ’56 ideális lehetőség volt ilyen szempontból. A kétszáz ezer menekült között, ha csak kétszáz ávos meg ávos spicli jutott át, már az is sok. Mi kárt okozhatnak azok! Vagy te, Anna, ezt nem így látod?
ZAYK ANNA Mielőtt felelnék, áruld el nekem, miért tépted le Rita Hayworth-öt? Ez is a rendcsinálás része volt?

KARACSI ATTILA Bizonyos értelemben igen. A lelki rendcsinálásom része... Tudod, amióta csak megismerkedtünk, mindig foglalkoztattad a fantáziámat: sokat gondoltam rád. Ám tegnap valami megváltozott. Azóta nem „sokat gondolok rád”, hanem sokat gondolkodom rólad. Nagy különbség... Mindig az volt az érzésem, hogy te egy különleges, kivételes, nem mindennapi nő vagy. Azon nem töprengtem el, hogy miért is vagy olyan különleges, olyan rendkívüli. Azt hittem, csak azért, mert szeretlek. De most már tudom, hogy más oka volt ennek.

ZAYK ANNA *(igyekszik könnyednek mutatkozni)* Igen? Nocsak!

KARACSI ATTILA Azt szokták mondani, hogy az az úrilány, aki nem veszi észre, ha észreveszik. Az ügynököknél is így van ez? Az a jó ügynök, aki továbbra is rezzenéstelen arcot képes vágni, hogyha rájön, hogy rajtavesztett, leleplezték?

Zayk Anna egy szempillantás alatt vált. Hízkelkedően odatorleszkedne a férfihöz. Karacsi Attila viszont szelíden bár, de lefejtí magáról a lány karjait.

ZAYK ANNA Tudtam, biztos voltam benne, hogy ennek a pillanatnak, amikor a játszmának vége, hamarosan be kell következnie. Sőt, szinte magam ástam meg a síromat.

KARACSI ATTILA Ne okold magadat! Elég ügyes voltál... Elég sokáig vezettél az orromnál fogva... De egy idő után óhatatlanul kezd kilógni a lóláb. Az apró mozaikkockák összeadódnak, új megvilágításba helyeződnek. Mert az ugyebár, már eleve érdekes, hogy előbb elfognak téged a detektívek, aztán meg csak úgy elengednek, mert úgymond összetévesztettek egy másik lánnyal. Téged nem lehet összetéveszteni senki mással, még egy rendőrnek sem... Szintén érdekes, hogy feltűnsz az egyetemen: egy olyan közegben, amely az információgyűjtés ideális terepe, s feltűnsz a ’45-ös emigránsok között is, ahol szintén el-elkottyanthatnak neked egy-két hasz-

nosítható információt a szépségedtől és a fiatalságodtól megszedült, fontoskodó vénemberek... Voltak persze baklövésed is. A legnagyobb melléfogásod az volt, amikor megmutattad nekem a nálad lévő fényképet.

ZAYK ANNA Azzal csak figyelmeztetni akartalak, hogy vigyázz, mert a nyomokban vannak, vigyázz, mert figyelnek. Az elemi önvédelmi ösztönt felülírta bennem a szerelem.

KARACSI ATTILA Tudom, hogy ti, nők bárhol, bármikor és bármilyen körülmények között szívesen hallgattok szerelmi vallomásokat. Minket, férfiakat viszont nem olyan könnyű lekenyerezni. Mi átlátunk a szitán, s tudjuk, hogy némely nő szerelmi vallomása nem több, mint megvesztegetési kísérlet.

János nyit be. Egy kopottas vulkánfiber bőröndöt tart a kezében.

JÁNOS *(visszahőköl)* Ja, itt vagytok? Akkor nem zavarok.

KARACSI ATTILA Gyere csak be nyugodtan! Láthatod, hogy nem ágyjelenet megy 18 éven felülieknek.

JÁNOS *(felnevet)* Pedig arra befizettem volna. Főleg ilyen csinos főszereplőnővel...

KARACSI ATTILA Azt hittem, János, hogy többé már nem látlak ebben az életben. Nem azt mondtad, hogy csomagolsz és végleg hazamész, Budapestre?

JÁNOS De azt mondtam, és már fel is szálltam a buszra a Gare de l' Est felé. A buszon jutott eszembe, hogy itt felejtettem a Rákosi-képet. Nem hagyom itt nektek. Viszem magammal.

KARACSI ATTILA Ne örülj meg! *(kikapja az egyik fiókból kivett Rákosi-képet János kezéből, és fecnikre tépi)* A francia határőrök nagy valószínűséggel nem ismerik Rákosit, úgyhogy, ha a kezükbe jutott volna, legfeljebb csak mosolyra húzódtott volna a szájuk, milyen pokoli csúnya ember is az apád. De a magyar határőrök annál jobban ismerik Rákosit! Provokációnak vették volna, ha az ő képével a zsebedben kívántál volna visszamenni az országba.

JÁNOS *(magában igazat ad Karacsi Attilának)* Na, jól van, akkor Rákosi nélkül megyek. Valahogy majd csak kibírom nélküle... Majd a menyasszonyom, Ilonka képét nézegetem helyette. Hát akkor sziasztok!

Elmegy.

KARACSI ATTILA Nem tudom, hogy ha ez a szegény János tudná mindazt, amit mi ketten tudunk, Anna, akkor hazamenne-e? Oda. Abba a besúgókkal, spiclikkel és feljelentőkkel teli országba.

ZAYK ANNA Ne légy naiv! A „Lenin élt, Lenin él, Lenin élni fog” mintájára azt mondom neked, hogy titkosszolgálatok voltak, titkosszolgálatok vannak, és titkosszolgálatok mindig is lesznek. Magyarországon. Franciaországban. És a világ bármely táján, talán csak a természeti népeknél: a bantu négeknél és a zulukaffe-

reknél nem... Ha épp tudni akarod, engem már itt, Párizsban is megkörnyékeztek. Az angolok.

KARACSI ATTILA De közlékeny lettél hirtelen.

ZAYK ANNA Mondtam már, hogy tisztában vagyok veled, hogy számomra a játszma véget ért. Ezért akár őszinte is lehetek.

KARACSI ATTILA Őszinte? Nálad az őszinteség és a hamisság olyan szorosan szövődik egymásba, mint a vászon egymást keresztező szálai. Vagy nem így van? Nem volt hazug minden második mondatod? ... Én igazából csak egyre vagyok kíváncsi. Arra, hogyan tudott beszervezni téged az ÁVO? Hogyan keveredtél bele ebbe az egészbe?

ZAYK ANNA Na látod, ez az az egyetlen dolog, amit nem szívesen mondanék el neked.

KARACSI ATTILA Ha nem mondd el, hogy kerítették a hálójukba, akkor a legkézenfekvőbb magyarázatot szűröm le magamnak házi használatra. Mármost, hogy pénzért csináltál mindent. Akinek ilyen ruhái... vagyis hát toilette-jei vannak, mint neked, azt vagy egy dúsgazdag férfi tartja ki, vagy – ezek szerint – egy egész államapparátus fizeti a cechet... Ehhez képest, az nagyon hiteltelennek hatott, amikor előadtad nekem még az „éhes kislány”-t is a repertoárodából. Azon magamban csak nevetni tudtam.

ZAYK ANNA Nem azt mondom, hogy soha semmi pénzt, soha semmi költségtérítést nem kaptam az ÁVO-tól, de épp csak annyit, hogy divatosan, csinosan járhaszak. A szépségem volt a beszervezésem fő oka, azt kellett kihasználnom.

KARACSI ATTILA *(türelmetlenül)* Jó! Jó! Most már tudom, az ÁVO-nak miért akadt meg rajtad a szeme. Azt viszont még most se árultad el, hogy te miért fogadtad el az ajánlatukat?

ZAYK ANNA Valóban tudni akarod?

KARACSI ATTILA *(határozottan)* Igen!

ZAYK ANNA Hát akkor tessék!

A szín elsötétül. Amint ismét kivilágosodik, újra elhangzik az első felvonás második jelenetében a Zayk Anna és az Állambiztonsági tiszt között egyszer már lefolyt párbeszéd.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Na, ne húzzuk az időt! Milyen bűncelekményt követett el, amit eltussoltunk? Ki vele! Ha nem mondja meg nekem, akkor utána nézek... Nem kerül különösebben nagy fáradságomba.

ZAYK ANNA *(hosszú hallgatás után, habozva, akadozva)* A bűncelekmény nevét nem tudnám megmondani. Talán nem is volt bűncelekmény. Csak bűn... 1944 novemberében történt. Én tizenkét éves voltam akkor. Éretlen, buta csitri... Egy körfolyosós házban laktunk, s egy délután az édesanyám és én éktelen kiáltozást hallottunk, mert nyilasok törtek be a házukba. Bujkáló zsidókat kerestek. Kifutottunk a gangra. És én azonnal észrevettem, hogy az egyik lépcsőfordulóban mozog valami kicsire összekuporodott árnyék, ezért odakiáltottam a nyilasoknak: „– Ott

vannak! Ott vannak!” Tényleg ott voltak. Ketten. Egy férfi és egy nő. Valószínűleg férj és feleség.

Elhallgat.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Mondja tovább!

ZAYK ANNA (*merev arccal*) A bujkáló férfinak is volt fegyvere. Ő is lőtt, meg a nyilasok is.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT (*odalép Zayk Annához és megrázza a vállát*) És? ZAYK ANNA Mit akar még tudni? ... A férfi meghalt. A nőt magukkal vitték. Az én anyámat... az én anyámat pedig eltalálta egy eltévedt golyó. Mindez a pillanat tört része, egy szempillantás alatt zajlott le.

ÁLLAMBIZTONSÁGI TISZT Sok emberrel találkoztam már, aki elcseszte az életét. Sőt, mondhatni csakis olyan emberekkel találkozom, akik elcseszték az életüket, így vagy úgy... De maga a rekorder. Ugye azt mondta, hogy még csak tizenkét éves volt ekkor?

ZAYK ANNA (*hadarni kezd, mielőbb túl akar lenni ezen a vallomáson*) Egy ideig még apámmal voltam együtt, de persze ezek után teljesen megromlott a viszonyunk. Aztán javítóintézetbe kerültem. Eljárás is indult ellenem... Tizennyolc évesen kerültem ki a javítóintézetből, de már előtte kaptam egy ajánlatot. Az ajánlat maguktól, az ÁVO-tól érkezett. Szépen hangzott. A haza szolgálatára kérnek. Cserébe mindent, ami a '44-ben történetekre utal, törölnek a személyi anyagomból. Mi mást tehettem, mint hogy elfogadtam? ... A többi lány az intézetből kivétel nélkül az alvilághoz csapódott, kivétel nélkül prostituáltként tengeti napjait. Börtönből ki, börtönbe be. Némelyiknek már sebhelyes az arca, hiányzik négy-öt foga. Nincs köztük egy se, akinek ne lett volna abortusza, ne lett volna egy öt sanyargató stricije. Annál ez is jobb volt. Egész máshogy indulhattam neki az életnek, hogy nem volt priuszom.

Miután egy pillanatra elsötétedik a színpad, újra e jelenet eredeti szereplőit: Zayk Annát és Karacsi Attilát látjuk viszont.

KARACSI ATTILA Ez az az eset, amikor az ember azért kér magyarázatot valakitől, hogy jobb színben tudja látni, ám miután megkapta a magyarázatot, azután... Nos, inkább nem mondok semmit. Nem ítélek meg senkit. „Ne ítéld, hogy ne ítélessél!”

ZAYK ANNA Sejtettem, hogy így fogsz reagálni. Megérdemlem, hogy megvess... Te, te a nagy hős! Te, te aki sose követtél el hibát. Bűnt meg még annyira se.

KARACSI ATTILA Gratulálok! Istenemre, Anna, te tényleg mesterien tudsz bánni a férfiakkal. Most is jó érzékkel rájöttél, hogy a legjobb védekezés a támadás. Pontosabban a gúny, az ironia... És látod, én bele is fogok sétálni a csapdádba. Elmondom neked, hogy bizony nekem is vannak olyan dolgok az életemben, ame-

lyeket, ha újra kezdhethném, ma már nem biztos, hogy ugyanúgy csinálnék. Például a forradalomban is... A forradalom egy egyedülálló, megismételhetetlen, csodálatos élmény volt számomra, soha felemelőbbet nem éltem át még soha, mint ami akkor magyart magyarral összekötött, azt az összetartozás-érzést, azt a szolidaritást, azt a mindenki arcáról sugárzó reményt, de a mai eszemmel már egyáltalán nem biztos, hogy részt vennék a fegyveres harcokban. Ma már úgy látom, hogy a heroizmusunk: a szabadságért hozott véraldozat illúziókon alapult. Rosszul mértük fel a saját erőnket, rosszul mértük fel az ellenség erejét, rosszul mértük fel a Nyugat reakcióját. Tudhattuk volna, hogy cserbenhagynak majd minket.

ZAYK ANNA Egy forradalmár szájából túl keserűek ezek a szavak. Nem tudom eldönteni, hogy te most azért beszélsz így, mert bennem csalódtál, vagy azért, mert mindenben és mindenkiben... Még én, az én múltammal is azt mondom, hogy igenis megérte. Igenis fontos volt, hogy mi, magyarok megmutassuk a világnak: egy népet, akármilyen kicsi is az a nép, nem lehet megtörni, nem lehet egy világbirodalomnak koncul odavetni.

KARACSI ATTILA *(zsebkésével felhasogatja a matracát és egy, eddig a matrac mélyébe bevarrt PPS-41-es dobtáras géppisztolyt ránt elő belőle)* Látod ezt a fegyvert, amit elrejtettem? Bármilyen ádázul kutakodtak itt tegnap, nem találták meg, hisz volt annyi eszem, hogy bevarrjam a matracba... Esküszöm... esküszöm erre e fegyverre, amely a leghűségesebb társam volt azokban a lázas, sorsfordító napokban, esküszöm, esküszöm erre a fegyverre, amelyet darabokra szétszerelve csempésztem át a határon, mert nélküle félemlernek éreztem volna magamat, hogy azt, amit most neked elmondtam, nem most találtam ki, hanem már régóta érlelődik bennem... Figyelj! Figyelj rám! ... Két esetet mesélek csak el neked, de azokból is látni fogod, hogy egy forradalmárnak is megvannak a maga lelkiismereti dilemmái. Őt is mardoshatja büntudat... A Corvin-köznél harcoltam. Hogy miért? Mondtam már neked, hogy én is, a családom is osztályidegenek voltunk, akiket Rákosi Mátyás szavaival élve a munkásság „egészséges gyűlölete” üldözött. Ez a gyűlölet a nagyapám többéves börtönbüntetésében, majd kitelepítésében, az apám elhallgattatásában, szilenciumra ítéelésében nyilvánult meg, az én esetemben pedig abban, hogy nem engedtek továbbtanulni, noha szorgalmas és jófejű voltam. Ezek a dolgok vittek ki az utcára. A munkahelyem, a Laboratóriumi Felszerelések Gyára a Tűzoltó és a Szvetanay utcák sarkán volt. Közel a Corvin-közhöz. Adta magát, hogy az ottani felkelőcsoporthoz csatlakozzam. Az első nap, amikor a felkelők közé álltam, az Üllői úton a Kálvin tér felé két T34-es orosz tank nagy sebességgel húzott el, majd a Kálvin téren megfordultak és az Üllői úton lépésben jöttek vissza a Kilián-laktanyára felé. A Nagykörúton, jobb oldalon, a Boráros tér felé útépitési munkálatok folytak, ezért a feltört út bitumenes kockái nagy kupacokban le voltak rakva. Egy társammal együtt ezeket a köveket a tankok hátsó forgó részére, a felmelegedett kerekek közé kezdtük dobálni. Mikor az első tank indulni akart, hernyótalpa megcsúszott, én pedig még vagy tíz bitumenes kockát hajítottam a tankra, amelyik aztán füstölni kezdett és elakadt, a második tank pedig összes fegyveréből tüzelve elhagy-

ta a Corvin-köz környékét. Az ott maradt tank legénysége alighanem füstmérgezést kapott, fuldokolhatott, mert a tank alsó vészkijárata kinyílt, és a puska csövén valami fehér kapcaserűséget próbált meglengetni egy még harcképes katona. Ez a megadás jele volt. A felbőszült tömeg azonban nem törődött azzal, hogy megadták magukat vagy sem, több Molotov-koktélt dobott a tankra. Megsemmisült a tank is és ott pusztult a legénység is. A velük kapcsolatos emlék azóta is kísért.

ZAYK ANNA Most te hoztál olyan helyzetbe, hogy nem tudom, erre mit mondjak. Illetve tudom. Az ellenség az ellenség. Az ellenséget nem szabad sajnálni. A szovjetekben nem a Magyarországra parancsra kivezényelt, tejfelesszájú, szőke kiskatonákat kell látnod, hanem a megszállókat, az elnyomókat. Miért vonultak be egy idegen országba?

KARACSI ATTILA A mieink közül is sokan meghaltak... Hallgasd meg a másik történetemet! A Corvin-közben sok egészen fiatal kölyök, gyerek harcolt, köztük egy nyolc év körüli kislány. A derekára kis benzines üvegek voltak kötve. „– Te miért mész a tankok elé?” – kérdeztük. Nem válaszolt. Féltettük, de abban a nagy kavardásban, szakadatlan tűzharcban nem tudtuk meggátolni abban, amit csinált. Egy tank alá bújt és felrobbantotta. A kislány maga is a tank alatt égett el. Másnap tudtuk meg a környékbeli lakóktól, hogy alig egy órával előtte, egy kapualjban a gyerek szeme láttára mészárolták le a szüleit. Az édesapját és az édesanyját siratta. Megbosszulta őket és utánuk ment... Mondhatjuk persze, hogy ez a kislány hősként halt meg. Afféle nőnemű Gavroche-ként. De azt is mondhatjuk, hogy értelmetlen volt a halála.

ZAYK ANNA *(kap a szón)* Halál... Halál... Ez a kislány szerintem is értelmetlenül halt meg. Jól jelzi a szovjetek elleni Dávid-Góliát harc kilátástalanságát, hogy idősebbek alig vettek részt benne, inkább csak idealista, könnyen lelkesedő, kalandvágyó kamaszok, gyerekek... De van az úgy, hogy a halál elkerülhetetlen, szükségszerű. Nincsen más megoldás..... Nem adnád oda a fegyvered, Attila? Ne félj, nem fordítom ellened, nem is tudom használni. Az ÁVO-n nem képeztek ki arra, hogy mint valami kémfilmben, a harisnyakötőmből előrántsak egy pisztolyt, s lepuffantsam azt, aki rájött arra, ki vagyok. *(szomorkásan elmosolyodik)*

Karacsi Attila átnyújtja a fegyverét a lánynak. Az nézegeti, forgatja, aztán visszaadja.

ZAYK ANNA Töltsd meg a dobtárat! ... Te tudsz más megoldást? Akár nekem, akit nemcsak te lepleztél le, hanem már mások is a nyomomban vannak. Akár neked, aki rajt vagy a titkosszolgálat listáján, akit előbb-utóbb mindenképpen likvidálni fognak. Vagy halálos baleset ér. Vagy önkezeggel vetsz majd véget az életednek.

KARACSI ATTILA *(megtölti a dobtárat, noha látszik rajta, hogy lelkileg még nem készült fel arra, hogy ilyen hamar meg kell halnia)* Szóval, szerintem velem is eljátsszák majd azt, amit Majakovszkijjal? Ismered a viccet, hogy mik voltak Majakovszkij utolsó szavai az öngyilkossága előtt? ...Elvtársak, ne lőjetek!!!

ZAYK ANNA Nem tudom, mi lesz... Vagyis hát nem tudom pontosan, milyen módon számolnak majd le veled, de mondom, abban, hogy nem hagynak életben, abban biztos lehetsz. Szovjeteket öltél meg. Ezt az őszertünk minden más bűnnél nagyobb bünt nem úszhatod meg szárazon. Bárhova menekülsz is, még ha akár Tanganyikába vagy Kokinkínába sikerül is eljutnod, meg fognak találni. A földgömből pedig nem mehetsz le.

KARACSI ATTILA *(még mindig nem barátkozott meg a halál gondolatával, kicsit tétova, kicsit bizonytalan)* Jó, hogy elmondtad ezt nekem. Jó, hogy elmondtad, hogy célkeresztben vagyok.

ZAYK ANNA *(anyai, féltő-óvó mozdulattal megsimogatja Karacsi Attila vállát)* Van abban valami abszurd, van abban valami groteszk, hogy te, a forradalmár láthatólag messze nem kalkuláltad be annyira, hogy meghalhatsz, mint én, a titkosrendőrség informátora... Én már a beszervezésem óta, jó hat éve élek úgy, hogy tudom: ha hibázom, de még ha nem hibázom is, akármelyik nap az utolsó napom lehet, akármelyik perc az utolsó percem lehet. Te el se tudod képzelni, hogy ennek a tudata mennyire átalakítja az ember személyiségét. Sokkal jobban hajlik rá, hogy ha kell, merjen hazardírozni, kockázatot vállalni. Sokkal jobban hajlik rá, hogy egy orosz rulettnek tekintse az életét. És... *(ezen a ponton határozottan évődő, kacér hangot üt meg)* sokkal jobban hajlik rá, hogy amikor csak alkalom kínálkozik, megragadja és amennyire csak lehet, kiélvezze az élet apró örömeit.

Megcsókolja Karacsi Attilát.

ZAYK ANNA Akkor... Akkor ugye, most már te is belátod, Attila, hogy nincs más választásunk, csakis a közös öngyilkosság?

KARACSI ATTILA Kezdem belátni. Kezdek szokni a gondolathoz.

ZAYK ANNA *(szépsége még sose tündöklött ennyire, mint ekkor; átszellemült az arca, csillog a szeme)* Nekem is van lelkiismeretem. Bennem is időről időre feltámad a bűntudat. Én azt mindig is tudtam, hogy egyszer még meg kell bűnhődnöm azért, amit mások ellen vétettem. Kényszerből, nem önként és dalolva ártottam másoknak, de ártottam... Ezért örülök, igen, örülök, hogy nem egyedül, nyomorultul kell meghalnom: mondjuk egy este az utcán orvul hátba döfve, vagy úgy, hogy mérget csempésznek a poharamba, aztán szörnyű kínok között kiszenvedek, hanem veled. Veled együtt halhatok meg, Attila... Gondolj bele! Nekem mint nőnek ez egyfajta romantika is... Álmod beteljesedése... Hát lehet ennél szebb? Kívánhat nő szebb halált, mint hogy a szeretett férfival együtt halhat meg? Ráadásul ifjan. Szépsége teljében.

KARACSI ATTILA *(enyhe iróniával)* A te rábeszélő készséged, Anna! Annak nem lehet ellenállni!... Hát mondhatok ezek után nemet? ... Ahogy így érvelsz, valóság-gal kedvet csinálsz a közös öngyilkossághoz. Meggyőzől, hogy nincs más mód, hogy elkerüljem, hogy megöljenek. Meggyőzől, hogy nincs más kiút... Hát legyen! Legyen, ahogy akarod! Haljunk meg együtt. *(ez utóbbi mondatot már csak suttogja)*

ZAYK ANNA Kezdd velem! Ha lelősz, én azt úgy veszem, hogy megadtad nekem a feloldozást minden vétkemért, minden bűnömért. Hogy megbocsátasz nekem. S nemcsak a saját nevedben... Végül is, ahogy bűnös voltam, úgy áldozat is voltam. A rendszer áldozata. *(a fiúra néz, egy bólintásra várva, de Karacsi Attila nem reagál)* Aztán... Aztán, ha én már nem élek, utánam jössz. Ott... ott a túlvilágon már nem lesz érdekes, hogy ki kicsoda volt, ki mit tett, és mit nem. Csupán az az egy számít majd, hogy szerettük egymást. Szerettük egymást igaz szerelemmel.

Felhangzik az Egmont-nyitány. Ennek a komor-fenséges, mégis sodró lendületű, az 1956-os forradalommal mindörökre összeforrt zenének a taktusaira Karacsi Attila magához vonja és megcsókolja a lányt, aztán ráfogja a pisztolyt.

Mielőtt azonban eldördülhetne a fegyver, berontanak az előző napi nyomozókommandó tagjai.

KOMMANDÓSOK EGYÜTT Mi történt?... Meg akarod ölni? Te is rájöttél, amire mi? Hogy ez a lány a spicli.

Karacsi Attila kiejti a kezéből a pisztolyt.

ELSŐ KOMMANDÓS *(Annára mutat)* A spicli, aki miatt otthon, Magyarországon is, és itt, Franciaországban is sorsok mentek tönkre, a spicli, aki miatt otthon is, és itt is emberek haltak meg.

ZAYK ANNA *(bár az előbb, Attila előtt elismerte bűnösségét, most dacosan védekezni kezd)* Tűzszába azért ne essünk! Én csak annyit tettem, hogy bizonyos információkat, amelyeket kértek tőlem, megszereztem. Hogy ezen információk birtokában mások mit cselekedtek, az már nem az én felelősségem.

MÁSODIK KOMMANDÓS Na ne már, ne!... Hogy nem süll le a képedről a bőr! Már csak az hiányzik, hogy kitüntetést ossz ki magadnak, amiért a hazát szolgáltad.

KARACSI ATTILA Ebből elég! Szálljatok le Annáról! Mit akartok tőle?... Ha nem csődültök be ide, akkor már mind a ketten halottak vagyunk. Békés, többé már a kutyának se ártó halottak... Többet ti se vehettek el Annától, mint az életét.

HARMADIK KOMMANDÓS Nem. De azt elvehetjük.

A többi kommandós kérdően egymásra néz és összesűg.

ELSŐ KOMMANDÓS *(A Harmadik Kommandósnak)* Ne örülj már meg! Menjünk el innen! Intézze el a lányt egyedül Attila. Semmi szükség, hogy belekeveredjünk ebbe!

KARACSI ATTILA Úgy? Látom, tetszene nektek, hogy én végezzem el a piszkos munkát. Ti meg szépen mosnátok a kezeteket... Csakhogy én meggondoltam magamat. Ha már benneteket is idevett a fene, ha már ti is itt zavarogtok, akkor úgy fair, hogy osszuk meg a felelősséget.

ÖTÖDIK KOMMANDÓS Nekem van egy ötletem! Ülünk a lány fölött véstörvénytörést! Emlékeztek arra, amikor A három testőrben Athos, Porthos, Aramis és d'Artagnan elítélik, majd kivégzik a Miladyt?

Néma csönd.

KARACSI ATTILA (*eltűnődik*) A három testőr... Életem egyik első felnőtteknek szóló könyve, amit az indiános és a cowboy-történetek után elolvastam, éppen A három testőr volt... Az apám fordította franciából, s egy csapásra bestseller lett. Én viszont már gyerekként is „vakvágányra csúsztam” a női karaktereken. Az összes többi srác a környezetemben, aki olvasta a regényt, a királynéba vagy Bonacieuxnébe lett szerelmes. Én meg? A gonosz Milady-be zúgtam bele. Ő volt az első „femme fatale”, aki magába bolondított.

ÖTÖDIK KOMMANDÓS (*türelmetlen*) Akkor lesz véstörvénytöréstörést, vagy nem lesz?

ELSŐ KOMMANDÓS Ez a lány mégiscsak... Mégiscsak egy nő.

HARMADIK KOMMANDÓS Nő?! Az, hogy nő valaki, nem mentség mindenre.

MÁSODIK KOMMANDÓS Jól van. Én benne vagyok. Üljön össze a véstörvénytöréstörést.

KARACSI ATTILA Engem hagyjatok ki! Én nem lennék pártatlan. Szerelmes vagyok Annába.

ÖTÖDIK KOMMANDÓS Akkor annál inkább azok között a helyed, akik majd ítélkeznek felette.

ZAYK ANNA (*gúny biggyeszi le az ajkát*) Kedves leendő bírám! Ha már egyszer annak neveztetek ki magatokat... Hadd mondjam el nektek, mi nem tetszett nekem A három testőr befejezésében. Az, hogy a Milady csak úgy hagyta magát megölni, pedig többször is alkalma lett volna, hogy maga döntsön a saját sorsa felett: ő, maga végezzen magával... Szerintem ez hiba volt Dumas-tól. Jellemábrázolási hiba. Van egy bizonyos nőtípus, akit nem olyan fából faragtak, hogy hagyja, hogy mások ítélkezzenek fölöttes. Egy ilyen nő... egy ilyen nő, ha bűnt követ el, a bűnhődésről maga gondoskodik: maga mondja ki az ítéletet önmaga felett.

Azelőtt, hogy bárki is megakadályozhatná ebben, felveszi a földre esett pisztolyt és szíven lövi magát. Élettelenül roskad össze.

KARACSI ATTILA (*kétségbeesetten élesztgetné a már halott lányt*) Anna! Anna! ... Várj! Én is megyek!

Megragadja a lány kezéből kibullott pisztolyt és önmaga ellen fordítja. Újabb lövés dördül. A nyomozókommandó tagjai dermedten konstatálják a fejleményeket.

ELSŐ KOMMANDÓS Te jó ég! Újabb két halott... Csak tudnám, hogyan fogjuk a halálukat a hatóságoknak megmagyarázni?

NEGYEDIK KOMMANDÓS Azok után, ami történt, számodra ez a kérdés?

ELSŐ KOMMANDÓS Miért? Számodra mi?

NEGYEDIK KOMMANDÓS Hát... Például az, hogy együtt lesznek-e eltemetve?

MÁSODIK KOMMANDÓS Az előbb még tetszett az ötlet, hogy vésztörvényszéket üljünk a lány felett, hogy élet és halál kérdésében döntsünk. S azt hiszem, megszavaztam volna, hogy a lány halállal lakoljon a bűneiért. Most viszont... Most viszont... (*elakad a szava*) Most viszont azért drukkolok, hogy egy sírba kerüljenek.

ÖTÖDIK KOMMANDÓS Micsoda-a-a?! Te félrebeszélsz... Gondolj a forradalomra! Gondolj a hőseinkre! Gondolj a mártírjainkra!

MÁSODIK KOMMANDÓS Gondolok. Nagyon is gondolok... 1956 akárhogy is, de a fiatalok forradalma volt. Volt benne hősiesség, volt benne bajtársiasság, volt benne lelkesedés, volt benne szerelem. A nevében nem tagadnék meg semmit, ami akár csak nyomokban tartalmaz valamit ezekből az összetevőkből... Vagy nincs igazam?

ÖTÖDIK KOMMANDÓS Nincs! Abszolút nincs! De ezt persze nem te fogod eldönteni. És még mi, öten is kevesek vagyunk ahhoz, hogy ítélkezzünk. (*kiáll a színpad előterébe, s a közönségre mutat*) Önök, a közönség mindent láttak. Önök, a közönség mindent tudnak. Az előzményeket. Az okokat. A következményeket. A döntés jobb, ha az önök kezében van. Mi a véleményük? Csak ez számít! Az önök véleménye.

Függöny.

Astória

Körút és Rákóczi út sarok